

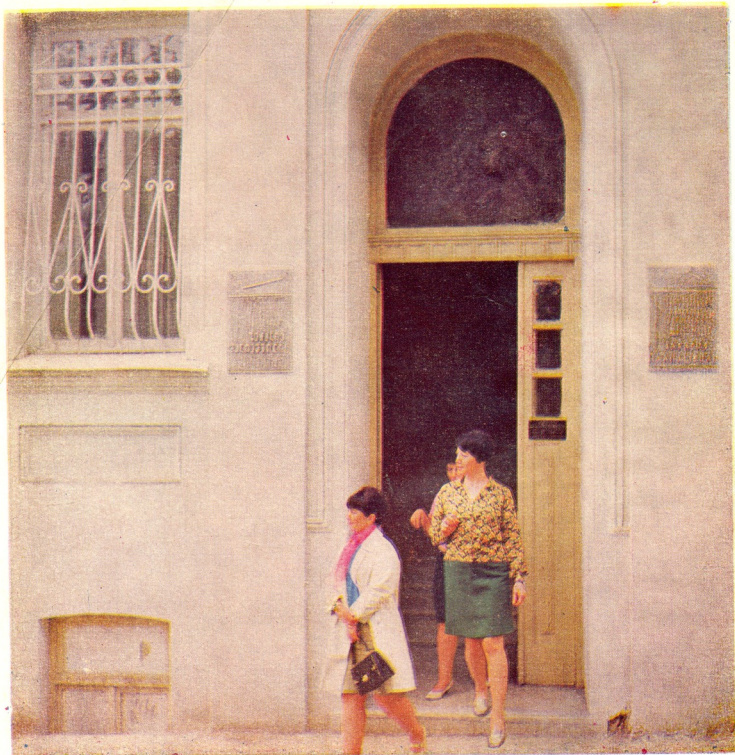

645/1971/3

საქართველოს მემორიალი
საქართველოს მემორიალი

საქართველოს მემორიალი

საქართველოს მემორიალი
№ 9 1971 წ.

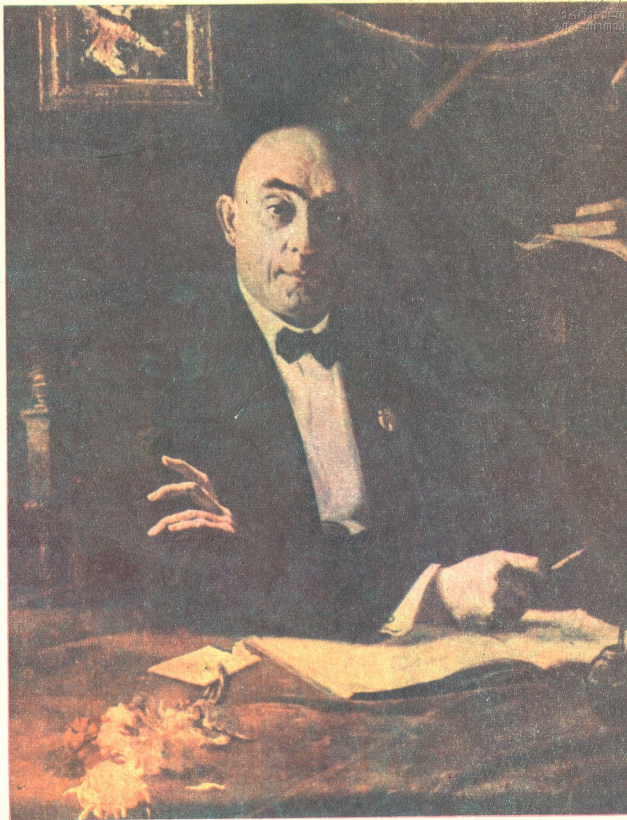

თბილისი. ჯაქარია ფალიაშვილის სახლ-მუზეუმი.

ჯაქარია
ფალიაშვილის
დაბადების
100
წლისთავი

საქართველო

საქარია ფალაშვილი. მხატვარი უკა ჯანაძე.

პანელ ხეხუა

ქართული ეროვნული კულტურის გამოჩენილ მოღვაწეთა შორის ფრიად მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს დიდ კომპოზიტორს საქარია პეტრესძემ ფალაშვილს. მისი უკვდავი შემოქმედება ღირსშესანიშნავი მოვლენაა ქართული პროფესიული მუსიკის ისტორიაში.

მსოფლიოში სახელმწიფოებრივი კომპოზიტორები ისე მჭიდროდ არიან დეკავშირებული მშობლიურ კულტურასთან, რომ მათი სახელის ბუნებისას ამ დიდ ხელოვანთა წარმომშობ ქვეყანასაც ვიგონებთ. ასე, მაგალითად, ერთმანეთისაგან განუყოფელი არიან პეტრე ჩაიკოვსკი და რუსეთი, ფრედერიკ შოპენი და პოლონეთი, ედუარდ გრიგი და ნორვეგია, ჯუზეპე ვერდი და იტალია, იოჰან

სებასტიან ბახი და გერმანია, ფრანც შუბერტი და ავსტრია. იგივე ითქმის საქარია ფალაშვილზედაც: მისი სახელი ორგანულადაა შეზოგბული საქართველოსთან, ქართულ სამუსიკო კულტურასთან.

ქართველი ხალხის სამუსიკო ხელოვნებაში საქარია ფალაშვილმა წარუშლელი კვალი დატოვა. იგი ღრმად შეიჭრა თავისი ერის ცხოვრებაში, ჩასწვლა მის გულს, მძლავრად მოხსნა მშობლიური ქვეყნის მუსიკალური უამირი და კაცობრიობის წინაშე ქართველთა მიერ საუკუნეების მანძილზე დაგროვილი და მხატვრულ სრულყოფამდე აუცვნილი სასიმღერო-მელოდოეური სიმდიდრე გადაშალა.

უღრისი თაობის ეროვნულ კომპოზიტორ-

რებს შორის ზაქარია ფალიაშვილმა პირველ-მა მოგვცა ჩვენი ფაღვალადობის დღივალის შემოქმედებითა და ვადასულებების დადგენითა ხალხის ნიშნულში. მან უხვად გამოიყენა ხალხის მიერ შექმნილი, თვითმყოფისი გამოჩინებული, ღრმად იდური და ემოციური სიძლიერები და, როგორც უმწიფრესმა ისტორიკოსმა, ხალხის ეს უსადავებელი განაზი, გამღებრებელ-განივიარებელი, ხალხსვედ-მსგავსა მისად საიდუმლოდ და საპაწოდ-მსგავსად გრძნულებსა, ქაღისურ სარქეს რამ ფილოს, ზაქარია ფალიაშვილმა თავისი ოპერებით თავისიანსა და უცხო საზოგადოებას მისცა ჩაუხუთებელი ხალხის მოწაგან სამყაროში, გასცნობდნენ ერის მისთვის-შეგარბნებას, მის ტემპერამენტს, მისი „მღერაობა სულს“ სილაპაჟეს. მხატვრულ დირიჟისთან ერთად, ზაქარია ფალიაშვილის ოპერებს — „იპსილიმ და თორისა“ და „დასისი“ — დღემ შემქნელით მნიშვნელობა ექვ. ამ ნაწარმოებთა მიხედვით შევიძლია საზოგადოდ ჩვენი ერის კულტურაზე ვიხსჯილით.

გაუბლით ოპოტიდათი წლის მანძილზე ქართული საზოგადოება სამუსიკო ხელფრენება მრავალ წუნადუბებელი ნაწარმოებთ გამოიდრად. დღეს ჩვენ მოგვემოგვება გრძნულობითი და ღრმა იდურობით გამოჩინული მწიფლობის სიმფონური, სახალტო, საორგანო, კამერული-ინსტრუმენტული და სასიმღერო ნაწარმოები. ბევრმა ნაწარმოებმა სახელი გაითქვა სამშობლოს ფარგლებს გარეთ. მაგრამ, შეიძლება ვადაუკრებლად ითქვას, რომ „იპსილიმ და თორისა“ და „დასისი“ დღემდე ქართული პროფესიული მუსიკის უმაღლესი მწვერვალებია.

ზაქარია ფალიაშვილის მუსიკაში ამდრად მთელი საქართველოს დღეს მთელი საქართველო გატაცებით უსმენს ზაქარიას ფალიაშვილის მუსიკას. იგი გაიხსნა უფაღვალადურად ქალაქებსა და სოფლებში, მისა და ბარში, მის მუსიკას ვისმერ საპერო თეატრებში, სიმფონიური და კამერული მუსიკის კონცერტებზე, თბილისის კონსერვატორიის საპერო სტუდიასა და ვოკალურ კლასებში, სასოფლო სასწავლებლებში, რადიო და ტელევიდეაკემებში, მხატვრული თვით-მოქმედების ასამბლეებში.

ახსილობის, ვიქტორის, მერმანის, მაღსაზის, მაროს, კიაროს, ლიტვრასა და სხვა საპერო გმირთა განცდები ადრევეს არა მარტო ქართულ აუდიტორიას, ამ გმირთა სახეებს ქმნიან მომხრე რესპუბლიკების მომღერალ-მსახიობებზე რუსულ, უკრაინულ, ყაზახურ, სომხურ, აზერბაიჯანულ, აგრეთვე უზრუნველ ჩეხურ და სხვა ხალხთა ენებზე, რომელთაც შეუძლებს ქართველი კომპოზიტორ-კლასიკოსის უსუნისწვე მწიფობათა სიღაბაზე, თვით-მოყოფა და მიმოჩვეულობა. ახიტი მომუღერათა საუკეთესოდ დასატრეებს ამ ოპერების ავტორის უყვადებას, მის ნაწარმოებთა ხასიოცხლო შიას.

ზაქარია ფალიაშვილის მოღვაწეობა მარტო კომპოზიციით რადი შემოიფარგლებოდა იგი ცნობილია აგრეთვე როგორც დირიჟორი,

საგუნდო ლიდერი, პედაგოგი, სასწავლო პროცესის ორგანიზატორი თბილისის სა-მუსიკო სასწავლებლისა და კონსერვატორიის. მასვე ეკუთვნის ფრადი ნაინტერსო წერილები და სატრეტიო სასწავლო კულტურის ხევადასება საკითხის შესახებ.

ფართო საზოგადოებრივი მოღვაწეობის ასახარზე ზაქარია ფალიაშვილი გამოვიდა მკვლევარობივლ. წლებში, როდესაც თვით-მკვლევარობითი რუსეთის კლარიზატორული პოლიტიკა დაუნდობლად ახრზდა საუკუნო იმპერიის შეშვად ხალხთა გრძნულ თვითშეგნებას, მის მცირეოდენ გამოკვლევასაც კი. საპერო იყო აგრეთვე უკმაორობი-ლი. შეუნდებელი ბრძოლა ადგომლობიერ ანთიკურატისა და ბურჟუაზიული რეჟიმის წინააღმდეგ, რომლებიც უსულველოდ, ზოგჯერ კი მტრულად იყვნენ განწყობილი გრძნული კულტურისადმი, ეს წრებიც, ახუჩად იღვებოდნენ რა ყუველივე ხალხურს, გრძნულს, ახვედრის ქვეს იხრდნენ უცხოურის, მიღურის წინაშე.

ეროვნული კულტურის აღორძინებისათვის ბრძოლაში ზაქარია ფალიაშვილი მარტო აყოფილა. მისან ერთად პროგრესული იდეალებისათვის იღვწოდნენ მისი სახელოვანი თანამედროვენი: მელიტონ ბაღანიაძე (1828-1927), დიმიტრი ახაიშვილი (1878-1958), ან კარგარეთული (1864-1938), ზაქარია ჩიხყაძე (1860-1930), კოტე ფოცხვერაშვილი (1880-1958) და სხვები.

ამ მოწინააღმდეგეების უნარგა საზოგადოებრივი საქმიანობა წარმოადგენდა იმ დასაბუთებ ბრძოლის გარემო, რომელსაც ფართო ფორტით აწარმოებდნენ საქართველოს დიდებულნი შვიდნი: ილია ჭავჭავაძე, აკაკი გორგაძე, ვუა-ფრუხაძე, ნიკო ნიკოლაძე, იაკობ გოგებაშვილი, ვანო მანაბედი და სხვები. ისინი სათავედ იდგნენ ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობას, თავ-განმოწევის იცავდნენ ქართველ ხალხის გრძნულ ღირსებას, მისი ენის სწიფების, ნერვებრივ და განამტოცებდნენ მასებში პატრიოტულ განზრახვას. ისინი არტისტულად ახორციელებდნენ დღემ არცა მოზარდების — ბელინსკის, ჩერნიშევსკის, გერცენის, დობროლუბოვის და სხვათა გრძნულ-ფილოსოფიურ-არტისტულ იდეებს, დაუნდობლად ახმედნენ რეაქციულ-სამშობლო-ზედ შეზღუდვებებს, რომლებიც კლასთა თავისუფლებისა და ეროვნული თვითამორკევის წინააღმდეგ იყო მიმართული.

გასული საუკუნის დაშლენისათვის ქართველ პროფესიულ მუსიკას არ განაჩად იმე-თივე სიმიდობა, როგორც ქართულ პოეზიასა და ლიტერატურას. ამ უკანასკნელის მწვერების შეადგენდა შოთა რუსთაველის, ჩხერუხიას, სულხან-საბა ორბელიანის, თეიმურაზის, ბესარიონ განაშვილის, დავით ვარსამიშვილის, ალექსანდრე ჭავჭავაძის, ვახტანგ და გრიგოლ ორბელიანების, ნიკოლოზ ხანაიაშვილის, ილიას, აკაკის, ვუას, ალექსანდრე ყაზბეგის და სხვათა უკეთვე შემოქმედებითი მემკვიდრეობა, საფრუველი უნდა ჩაეროდა იხეთ, პირველ

რემო აუცილებლად. მასობრივ დასწავლეს უნარებს, როგორცია: ცელა და საგუნდო სიმღერა, რომასნი, ოპერა და სხვა. მაგრამ, გრძნულად პროფესიული მუსიკის განვიარებასთვის საჭირო იყო პირველესი უცხოის ხალხური შემოქმედების ძვირვალა ნიმუშების შეტრავება-შესწავლა, მათი ფართო პრაქტიკანება და, გარდა ამისა, ხალხური მუსიკალური არაჩვეულები გამოვლენების განსაკლება. გრძნული თვითშეგნების განვიარებისათვის ამ მომენტს ქრავდა ვადა-წვევებს უღრმესი მნიშვნელობა ენიჭებოდა. ასეთი საპატო და ნაყოფიერი მუშაობის ხატობება, რაც არც თუ სიმ ადვილი საქმე იყო იმდროინდელ პირობებში, ვალად იღვეს ზაქარია ფალიაშვილმა და მისმა თანამედროვე მუსიკოსებმა. მათ შორის განსაკუთრებით აღასნიშვნათ მელიტონ ბაღანიაძე და დიმიტრი ახაიშვილი, რომლებიც წ. ფალიაშვილთან ერთად ქართული გრძნული მუსიკალური სკოლის ფუძემდებლებად გვევლინებიან.

ზაქარია ფალიაშვილის, როგორც მწვენარე პატრიოტი, უსაზღვროდ უყვარდა საქარეულ, შრომათიერი ხალხი, მისი პოეზია და მუსიკა, ახვედრის, როგორც მუსიკოს-პროფესიონალი, იგი ასეთივე ძალით გატაცებულ იყო კომპოზიტორული შრომით. ზაქარია ფალიაშვილს — თავის ღარგში ამ ნაწილად ოსტატს — შესწავლა სათანადო ცოდნა და უნარი თავისი ნაფარე-ნაწარგვის მუსიკა უნარე ვადაქანასა.

გამოჩენილი კომპოზიტორის მთელი ცხოვრება მისამაძი მაგალითია განსწავლელი-ღერებებითი შრომისა. ზაქარია ფალიაშვილი თბილისე ვერე განზრახდა დადგომლობა დასტევისის მართი შრომის ერთ სახეს მართით ცვლიდა. აღასნიშვნათ, რომ თავისი ნაწარმოებთა მას არა ერთგვს საყურად-ხელთი ვადაწერითა ახვევისა და სრულყოფის მითით.

რაც უნდა ეკეთებინა ზაქარია ფალიაშვილს, რა საქმიანობისაც არ უნდა მოეცოდა ხელად, იქნებოდა ეს შემოქმედება, ხალხური სიმღერების შეტრავება და მათი დაწოვა-ხედა, ოპერების მომზადება სცენურ დასაღმებლად, დირიჟორობა-ლოკატორობა, სტუდენტობა შეცადებლობა თვითრედი საგნებში, ხორცეკრა და საგუნდო პარტიების კოორკეტიონა თუ მუსიკალურ-საზოგადოებრივი მოღვაწეობა, — ყუველთვის და ყუველგერში მის შემოქმედება შემოქმედებითი წვა, არტი-ტული ტემპერამენტი და შრომათიერი ხელფრენების წინაშე პასუხისმგებლობის გრძნობა.

რამდენ ქართველ ახალგაზრდას შოუფენრავა მან მოსულიერი ხელფრენებისა მწველური სიყვარულის გრძნობა, რამდენ მთავანი დაუბუნა ამ ხელფრენებისდმი უნარე მასხურების ვაწარე.

წელთა მანილზე ზაქარია ფალიაშვილი თავის ევლებად შრომათიერი კულტურისათვის ცოდნას, ნიჭს, გამოვლენებას, უზრუნველ შემოქმედებით ენერჯიას იგი ამ კულტურის აღორძინებასა და გაფორმებას ანდობებდა.

სტადან (პარტიზიდან მარჯვნივ): ზაკარია და ენა, მამა, ლუბანა, რაფა ატონია, და თქ-
 ლე, ჩაქალი ლილა, მამა ნიკოლოზი.
 დაჰანა: დისწული ქვადიბერი, ძმისწული ბორისი, დისწული თინათინი, ძმისწული
 ეთერი, ილია ნაიფი, ვახტანგი (ქალაქმფალი), დისწული ლუსი.
 წინ სხედან: იულია და ვახტანგ ფალიაშვილები. შეუღლები: თამარი, ნინო და თინათინა.

ფალიაშვილების ოჯახი

განა მოიძებნება ქართველი, რომელმაც არ იცოდეს ზაკარია ფალიაშვილის ვინაობა, არ იცნობდეს მის საოპერო შედეგებს, რამდენიმეჯერ არ მოესმინოს „დაისის“ განუყოფელი შესავალი, ყოველი მოსმენისას არ გაეცვივოს „აბესალომის“ ტრაგედია? — ამის წარმოდგენა შეუძლებელია.
 საერთოდ, ფალიაშვილების ოჯახზე ფაქტობრივი ხარკი გაიღო ქართველი ერის წინაშე. ქართული მუსიკა ამაყობს არა მხოლოდ გენიალური ზაკარია ფალიაშვილით, მისი ოჯახის წარსულსა და აწმყის აწმყებენ ისეთი მაღალნიჭიერი მუსიკოსები, როგორებიც არიან: ივანე ფალიაშვილი (კომპოზიტორი და დირიჟორი), პოლიკარბე ფალიაშვილი (ზორმესტერი), ანა ფალიაშ-

ვილი (კონცერტმესტერი), ლევან ფალიაშვილი (კომპოზიტორი და თეორეტიკოსი), ვახტანგ ფალიაშვილი (დირიჟორი), იულია ფალიაშვილი (მწიგნობარი).
 ზაკარია: ორი ძმა — ანტონი და ნიკოლოზი პროფესიით თუმცა ექიმება იყვნენ, მაგრამ მათაც ბევრი რამ ჰქონდათ საერთო მუსიკასთან. ანტონი პროფესიონალის ძალით უკრავდა ფორტეპიანოსა და ორდანიზე, ნიკოლოზი კი შესანიშნავად ფლობდა ვიოლინოზე დაკვრის ხელოვნებას.
 ეს ერთი სახელოვანი ოჯახის „არშია“, რომელმაც მთელი ეპოქა შექმნა ქართული კულტურის განვითარების ისტორიაში.

„აბესალომ და ეთერი“. მარჯობა — იულია ფალიაშვილი.

ფორი მოდდავუ ივანე ფალიაშვილი იყო. იგი მიიღო საღვთისმშობლის
წმინდინობა გამოყოფილ მუსიკოსებსა და, მათ მიერ მოწოდებულ
ყველა კონცერტის ორგანიზატორი და სულისწამდებელი იყო.
წრის წევრთა საღამოებში ზმირად მონაწილეობდა ახალგაზრდა
შალიაშვილი, რომლის ერთ-ერთი პირველი დირიჟორი და დიდ
ასპირანტზე გამოყვანილი იყო ივანე ფალიაშვილი.

„მუსიკალურ წრეში“ ივანე სისტემატორად დირიჟორობდა —
„ივანე სუსანიის“, „ფემინის“, „აიდას“, „ფაუსტის“, „ბალ-მას-
კარდის“ და სხვა ოპერათა ფრაგმენტებს. მისივე მუსიკოსი
დღითი დღე ხედავდა თავის ხელოვნებას და შემდეგაც არ დაყოფ-
ნა — 1895 წლიდან იგი უკვე ოპერის თეატრის დირიჟორია. მისი
ინტერპრეტაციით აქდერდენე ოპერები: „ფაუსტი“, „რიგოლეტო“
და სხვ. ამრიგად, ივანე ფალიაშვილი თბილისის ოპერის თეატრის
პირველი ქართული დირიჟორია. შემდგომ იგი დიდხანს მოღვა-
წეობდა რუსეთის სხვადასხვა ქალაქებში, სადაც უნიჭიერესი მუსიკ-
ოსის სახელი დამოკიდება, სიცოცხლის უკანასკნელი წლები კი
ახალგაზრდა სამბოთა საქართველოს წინსვლასა და აღორძინებას
მოაწვრთნა.

ზაქარია ფალიაშვილმა უმაღლესი მუსიკალური განათლება რუ-
სეთში მიიღო. მუსიკოსი კონსერვატორიის ბრწყინვალედ დამთავ-
რების შემდეგ, მას შეეძლო იქვე დარჩენილიყო და იოლად მი-
ეგობებინა სახელად და დიდება, მაგრამ ზაქარია საქართველოსკენ
გამოქურდა, სადაც მისთვის შეუდგა მრავალმხრივ და ნაყოფიერ
მოღვაწეობას.

დიდა ზაქარია ფალიაშვილის ღვაწლი ქართული მუსიკის წინ-
სვლა-განვითარებაში. ზაქარია ფალიაშვილი სიცოცხლეშივე დი-
დად იქნა დაფასებული: საბჭოთა ხელისუფლებამ მას მინიჭა სა-
ხალხო არტისტის საპატიო წოდება; სკივდლის შემდეგ კი მისი
სახელი მიაკუთვნეს თბილისის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო
თეატრს, თბილისის მეორე მუსიკალურ სასწავლებელს, მუსიკა-
ლურ ათწიფელს; დაარსდა მისი სახელობის სტიპენდიები.
ზაქარიას უმცროსი ძმა ლევან ფალიაშვილი დღესაც ინტენსიურ
შემოქმედებით მოღვაწეობას ეწევა საარჯიშელოსის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიაში, მუსიკის თეორიისა
და პარმონიის სპეციალურ კურსს გადასცემს მონაწილე მუსიკოსებს.
ახვე კონსერვატორიის პროფესორია ლევანის ვაჟი ვახტანგ ფა-
ლიაშვილი, თბილისის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო აკადე-
მიური თეატრის მთავარი დირიჟორი.

წლები მანძილზე ქართული საოპერო თეატრის სცენას ამშვე-
ლებდა შესანიშნავი კოლორატურული სოპრანო იულია ნიკოლოზის
ასული ფალიაშვილი, რომელიც ბავშვობიდანვე თავისი პიონის
ჯადოსნური მუსიკის ზეგავლენას განიცდიდა. იგი დღესაც სია-
მიუნებით იგონებს „აბესალომ და ეთერს“ მუშაობის იმ პერი-
ოდს, როდესაც ოპერის ყველა მონაწილე მათ მიზანუ ეკრინებო-
და, აქ იმყოფებოდნენ, პასუხობდნენ პარტიებს, ხეუფდნენ და
ხორცს ახანადნენ თავიანთი მომავალ სცენურ გამორებს. ზაქარია
იულია გაუცხოებით ადვილდნა თვალს მათ შორისადაც, მონუს-
ხელით უდებდა ყურს „აბესალომის“ მომავალდებულ პანტებს
და გულის სიღრმეში მომღერლობაზე თვებინებდა.

კონსერვატორიის მებუფე კურსის სტუდენტი იყო იულია ფალი-
აშვილი, რომელსაც იგი თბილისის საოპერო თეატრში მიიწვიეს
სოლისტად. მისი პირველი გამოსვლა შედგა 1941 წელს, როცის
„სევილიელ დალაქში“. წარმატებითი დებიუტის შემდეგ იულია
ფალიაშვილი შედიხედ ამზადებს კოლორატურული სოპრანოსათ-
ვის განკუთვნილ საპასუხისმგებლო პარტიებს: ვერდის „რიგო-
ლეტოსა“ და „ტრაიკიატაში“, დელიბის „ლაქმეში“, ოფენბახის
„პოფმანის ზღარბეში“, პუჩინის „ბოქმეში“, ოპერატეში —
„პერიკოლა“ და „ბოშათა ბარონი“. ამ პარტიების შესრულებით
ი. ფალიაშვილი წარმოვიგდა რეორიც დაფარვებული, მაღალი
გემოვნების მქონე ხელოვანი.

საგანგებო აღნიშვნის ღირსია იულია ფალიაშვილის მონაწი-
ლეობა ქართულ ოპერებში. სწორედ აქ იჩინა თავი მთელი სისასტიკო
მომღერლის ინდივიდუალურმა მონაცემებმა, ხმის სიკეთეობობამ
და ფორაღონებამ, სცენური გარჯასახვის უნარმა, დღის სიყოფი-
რული და განსაკუთრებული პასუხისმგებლობის გრძობითი მღერო-
ბა და იულია თავისი პიონის ზაქარია ფალიაშვილის ოპერებში —
„აბესალომ და ეთერი“ (მარია), „აიდას“ (მარია), „ლა-ვიკა“
(ლა-ვიკა), იგი გრძობდა, რომ ხალხი დიდი ინტერესით თე-
ბოდა ყოფილ მის გამოსვლას, რომ ხალხი დიდი ინტერესით თე-
ბოდა, თედვის განსხვავებულ შესრულებას მოითხოვდა მისგან.
იულია და-ღლის დაუზოგავდა, თავის შესაძლებლობათა მაქ-
სიმუმს გამოკლებნით წარმოვიგდებდა ზაქარიას უკდავ გმი-
რებს.

1961 წლიდან იულია ფალიაშვილი განა საარჯიშელოსის სახე-
ლობის თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიაში იწყებს პედა-
გოგიურ მოღვაწეობას და მიიღო თავის ძალბის ახმარს მომავალ
მომღერლთა აღზრდის მეტად საპატიო საქმეს.

ფალიაშვილთა „საოპერო“ ოჯახი მრავალწილის დარად გამოკ-
რითის ჩვენი მრავალგვრეობანი, მღვდარი ქართული მუსიკალური
კულტურის წიაღიდან.

ფალიაშვილების ოჯახის უფროსმა შვილმა ივანემ პირველმა
გადადგა დამოუკიდებელი ნაწივე მუსიკის შესასწავლად და უფ-
როსბისგან ზუა გაუკავა. ივანე ფისპარმონიას უკრავდა ქუთაისის
კათოლიკეთა ეკლესიაში, საიდანაც 1887 წელს თბილისის ქარ-
თული კათოლიკეთა მიძინების ეკლესიაში მიწვევის ორბანის დამკ-
ვრელად, რის გამოც ფალიაშვილების ოჯახი ქუთაისიდან თბი-
ლისს გადასახლდა საცხოვრებლად. რვა წლის ზაქარიამ ჯერ
ქუთაისის ეკლესიაში დაიწყო გუნდში გალობა, სოლო თბილის-
ში გაღმოსვლისთანავე თავის უფროსი ძმის თანაშემწედ და
მეაღიბლად განაგრძო „მოღვაწეობა“. გარდა ამისა ქართული
ხალხური მუსიკის მორგებულ ძეგბი დაღო აღნიშნულია გუნდის
წევრები გახდნენ. მათი შემდგომი წინსვლა თბილისთანა და-
კავშირებული. ივანემ მუსიკალურ სასწავლებელში სწავლისას
თვალწინდებო გამოავლინა თავისი მუსიკალური ნიჭი; 1889 წელს
თავი დაინება ორბანის დაკრას და მუშაობა დაიწყო ჯერ ხორ-
მის ორგანოდ, შემდეგ კი დირიჟორად.

ინსანად დღდაქალაქში ჩამოყალიბდა „თბილისის მუსიკალური
წრე“, რომლის წევრებს მეტად მიმე პირობებში უზღებდით მუ-
შაობა. აქ ყველაფერი ცალკეულ პირთა ინიციატივას ემყარებო-
და. ამ წრის ერთ-ერთი ყველაზე უფრო ენერგიული და ნაყო-

დასავლელი დროები

შალვა კახიანი

თამარ წინინიანა — „სანდრო ინაშვილი“

„აბესალომ“ და „ეთერი“ მუშები — სანდრო ინაშვილი

1919 წლის 21 თებერვალს დაიდა ზაქარია ფლანაშვილის გენიალური ოპერა „აბესალომ“ და ეთერი“.

„აბესალომი“ ნელი ტემპით იწერებოდა. პედაგოგიური და საზოგადოებრივი მოღვაწეობით გადატვირთულ ზაქარიას მხოლოდ ზაფხულის თვეებში ეძლეოდა ოპერაზე მუშაობის შესაძლებლობა. 1913 წელს, ოპერის ნაწყვეტების დადგმის შემდეგ, ვინაობა სარაფივილისა და სანდრო ინაშვილის თანამშრომლობამ ზაქარია ფლანაშვილთან სისტემატური ხასიათით მიიღო. შესანიშნავი ქართული ოპერის შექმნის პროცესში, ვინაობა და სანდრო ზაქარია ფლანაშვილის სწორი სტრუქტურები იყვნენ. ზაქარია გზადგავა აცნობდა მათ თავის ნაშუქვარს და შემდგომ შემოქმედების გეგმებს უნობრებდა. მემობრულ სკაზამში არაერთი საგულისხმო აზრი გამოთქმულა ვოკალის გამოყენებისა და ქართული ხალხური სიმღერის ბუნების შესახებ, რაც მშვენივრად იყო ენობლი ვინაობა სარაფივილისა და სანდრო ინაშვილისათვის. კომპოზიციური ყოფიანობის განრიგებული, პრაქტიკული და ცოცხალი საქმით დაიბრუნებულ ზაქარია დიდი სამოყენებით უფლებად და ყურს თავისი ოპერის პირველ დიდებულ შემსრულებლებს და იქვე ითვალისწინებდა მათ გვიწინა რჩევებს.

„აბესალომის“ წერა დასასრულს უახლოვდებოდა. ვინაობა და სანდრო ზაქარიათან თავიანობი პარტიების შესწავლა დაიწყეს. ახლა ზაქარია მათ პირდაპირ გასაქანს აღარ აქლებდა:

— ხელს კოლეგ მოდიოთ, ბებუეო, ხელს კიდევ მოდიოთ!

ამის გამო ვინაობა ხუმრობით ეტყოდა ხოლმე ზაქარიას: ბარბე ლიგინებს მოვიტანი აქ და შენს როიალზე ვაგვიშლიოთ.

ვინაობა და სანდროს ყოველი ასეთი სტუმრობა მტადინების დამოყვარების შემდეგ არც ისე იადი უფლებდა ზაქარიას. „აბესალომ“ და ეთერის“ სცენაზე დადგმასთან დაკავშირებით ზაქარია ფლანაშვილთან ერთად

თად ბეგერი ირინებს და ინერვიულს ვინაობა სარაფივილია და სანდრო ინაშვილია.

„აბესალომის“ დადგმა ჩვენს სცენაზე პირველად განახორციელა ა. რ. წუწუნავამ, ვადლორმა მხატვარმა ზალციანმა. სისტემატული მონაწილეობდნენ: ი. ბახტაშვილი — შულგინა (ეთერი), ზ. ზაიასკი (აბესალომი), გ. ქუტუხელი (აბიო), ვ. ლორთქიფანიძე (ბელარეშვიკი) და სხვა მომღერლები. მურმანის პარტიას სანდრო ინაშვილი ასრულებდა. ოპერას დირიჟორობდა ზაქარია ფლანაშვილი, რომელსაც შესანიშნავი სიტყვებით მამარტეს და მჭუსბაჩე ივაცია ვაუმარტეს. რამდენიმე ხის შემდეგ აბესალომის პარტიამ ვინაობა სარაფივილი გამოვიდა და იმ დღეს სულ სხვა ენობით ამოვრდა გულაზიხობილი მურმანი — სანდრო ინაშვილი. მშვენიერი მომღერალი ზაიასკი ვოკალური იყო ვინაობა სარაფივილის ტიტანური ძალი აბესალომის პარტიამ. ასე არ იმდებოდა „აბესალომი“, სარაფივილიად უნდა დაინახოთ, — ამბობდა იგი. ზაქარია ფლანაშვილის უყვავამა ქმნილებამ შესანიშნავი შესარჯვლებული მთვა სანდრო ინაშვილისა და ვინაობა სახით. ენობლი დღეები აქ ოპერაზე პირდაპირ სწორუბოვარი მათაშეძლებებს აცნენდა ხალხზე. ორი, შესანიშნავი ტიმბრის ხვევრთვანი ხმა აქ ქალთქრული სინაზარობით ეწაწყოდა ენობინათს და მთელ დარბაზს ტრანსპირტის მომგვრელი გუგუნით ეუფინებოდა.

ვინაობა სარაფივილისა და სანდრო ინაშვილის მოქმედებით „აბესალომის“ სცენარმა განსახიერებამ მაშინ კულმინაციურ წერტილს მიაწვინა. ყოველი სისტემატული ეროვნული დღესასწაულის სახეს იღებდა.

შესანიშნავმა თქმულებამ „ეთერიანამა“ პირველად შესისხა ხობიცი და სისტემატული შემოვლე ზალხი თითქმის ქერი ისევ ზღაპრულ ბურთში იყო, ეს ორი, მხარ-ბებუეო გარეული ტანადი ვაგვაცი მართლაც ბროლის კოვლიანდ ჩამოსულ რანდებდაც ეწინებოდა. ფრხობით, ვერავარი, შურით ვსილი და გულხარბი მურმანი — სანდრო ინაშვილი

ახლა ერთგული ვეზირივით მოკვებოდა გვერდში თავის ძვირფას მგობარს — ვინაობა სარაფივილს და ეს... თითქმის უცეროდთ კიდევ! აბესალომისა და ეთერის გათრევა-სათვის სანდრო მაშინ ბუერს „შედღობდა“.

— აი, აი, ერთად მიდიან... გვერდში მოკვება ეს საზიზღარი! — ეტყოდნენ ხოლმე და მოვადოებულებით ავღვენებოდნენ უკან ვინაობა და სანდრო ინაშვილს, რომლებიც თითქმის განვებ გამოქერჩნა ბუნებას ასეთ დიდებულ წყვილად, ზაქარია ფლანაშვილის გენიალური ოპერის დასამყენებლად.

სანდრო ინაშვილის მურმანს ვეებერთელა მხატვრული ზეგავლენის ძალა ქონდა აბესალომის სცენაზე გამოჩენისთანავე. რაც უფრო მზირად იღვებოდა ეს ოპერა, მით უფრო იხვეწებოდა მურმანის მხატვრული სახე:

1919 წლის 28 აბრილს ვინაობა სარაფივილისა და სანდრო ინაშვილის საზენესობად „აბესალომ“ და ეთერი“ დაიდა. სადირიჟორო პეტრთან ზაქარია ფლანაშვილი იყო. ხალხით გავდილი დარბაზი ტამის ქუხილით ვეგებუდა შესანიშნავ აბესალომსა და მის ეტხარს — მურმანს. უხომოდ აღუღებული ზაქარიაც გულწრფელ მადლდას უხდიდა თავისი ოპერის პირველ დიდებულ შემსრულებლებს.

„აბესალომ“ და ეთერმა“ ელვისისმწკრავით მოიპოვა პოპულრობა. საქართველოს რიოინებში მოთემენლად მოვლდნენ მას მოსმენას. იმევე წლის ზაფხულში ზაქარია ფლანაშვილის, ვინაობა სარაფივილის, სანდრო ინაშვილისა და მომღერალ მ. გ. ვიშნარსკიკის მონაწილეობით დიდი საკონცერტო ტურინე ჩაბარდა. ვროლანდ მოკლბუნელი ბათუმშიდ ბეგერი კონცერტი ვაიბარა „აბესალომ“ და ეთერის“ ნაწყვეტებთან. ხალხი აღფრთოვანებით ეგებებოდა შესანიშნავი ქართული ოპერის ავტორსა და მის შემსრულებლებს. სანდრო ინაშვილის და ვინაობა სარაფივილის გამოვრება, ტუმის ვროლანდა და თაივლებს მირთმევას ბოლო არ ჰქონდა.

„აბესალომ და ეთერი“ აბესალომი — ვანო სარაჯიშვილი.

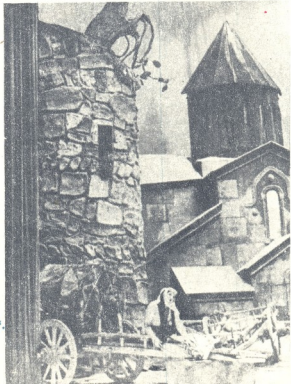
ტიფლისი მუხრანის — ანა „აბესალომ“

„აბესალომ და ეთერი“ — ანა მუხრანისა და ვანო სარაჯიშვილი.

სენა „აბესალომ და ეთერი“

სენა „აბესალომ და ეთერი“

კონკრეტული ზურაბი ადვოკატის მსახურში

(ინტერვიუ ზურაბ აბუსალომისთან)

— პავლევიძის ზურაბი, დღეს, როდესაც ჩვენი ქვეყანა აღნიშნავს მეტად ღირსშესაძენა და უმწვერიერეს თარიღს — კომპიუტერული ზურაბი ფალიაშვილის დაბადების 100 წლისთავს, ბუნებრივია, რომ ჩვენს რადიკალურ მოგაერთიანებულ თქვენს დაბადებულ აბუსალომს, თქვენ ვინც დღეს ასე გულსმუშემერულად, ასეთი დიდი არაგანსჯელი სიმართლით, ასეთი თავდაცარა სწინაშეობითა და დრამატიზმით ანასხიერებთ მარადიულ აბუსალომს, სივარდის მარადიულ გრავიდას... გთხოვთ ვგვიპასუხოთ რამდენად კითხვაზე.

ზურაბ ანჯაფარიძე: — დიდი სიამოვნებით.

კითხვა: — თქვენთვის ზურაბი ფალიაშვილი მხოლოდ და მხოლოდ საყვარელი კომპიუტერიკა? მხოლოდ და მხოლოდ დიდებული ქართული ოპერების შემქმნელია, თუ ამავე დროს...

ზურაბ ანჯაფარიძე: არავითარ „თუ“ და არავითარი „ამავე დროს“... ზურაბი ფალიაშვილი ჩემთვის, ისევე როგორც ყველა ქართველისთვის, — დიდი მამულიწველი, დიდი გრის კაცია. ოქროს სიხშირითა ჩასაწერი მისი სახელი მსოფლიოს ყველა გამოჩენილ ხელოვანთა გვერდით. ამის თქმა თანამად შეიძლება. მის შემოქმედება თავისუფლად და სიამაყით ამოკლებდა გვერდით ყველა უკვდავ ფერწერის, უკვდავ პოეტის, უკვდავ ხელოვანს. ან ამიერი არის იგი, არა მხოლოდ შემოქმედი, არამედ დიდი ქართველი, ვინც თავისი შემოქმედებით ქვეყნის სახელი შორს გაიგანა.

კითხვა: თქვენ კარგა ხანს მღეროდით დიდი თადარის სენსაზე, ეს თავისთავად პატივია ყველა მომწვერდლისათვის. მაგრამ ყველა ჩვენს სენსაზე, თბილისის სენსაზე დაბრუნდით. ამ დაბრუნებისას

ხომ არ იმოქმედა იმანაც, რომ მოგენგართ ფალიაშვილის ოპერები? ასე ვთქვათ, ხომ არ „გვიანხდნენ“ ეს ოპერები უკან, აქ, ჩვენთან?

ზურაბ ანჯაფარიძე: (ღიმილით) — თქვენ მართალი ხართ. შეიძლება ამაინე ითამაშა როლი.

კითხვა: მოგვიგეგვით, მაგრამ ფრიად ჩველებრივსა და მოსალოდნელი კითხვას გაძღვით: ფალიაშვილის რომელი ოპერა გაყარეთ? თქვენს მიერ შესრულებული რომელი პარტია გიხიდათ ყველაზე მეტად ამ ოპერებში?

ზურაბ ანჯაფარიძე: — ეს კითხვა, გეთანხმებით, ორიგინალური არ არის. მაგრამ, უპირველეს ყოვლისა ეს კითხვა აუცილებელია. რომელი ოპერა მიყვარს ყველაზე მეტად, რომელი პარტია? — აბუსალომი! აბუსალომი და კვლავ აბუსალომი!

კითხვა: — რახან აბუსალომზე ჩამოვარდა ლაპარაკი, აქვე ვსულსწრაფობთ და გეკითხებით: თქვენი აზრით, შეუძლია თუ არა არაქართველ მომღერალს სრული სისახით განასახიეროს ფალიაშვილის ოპერის გმირები. იგრძნოს და გვაგრძნობინოს, განიცადოს და განგვაადვიეროს ეს სახათები?

ზურაბ ანჯაფარიძე: ჩვენ ყველად აღვნიშნეთ ზურაბი ფალიაშვილის შემოქმედების ზოგადსაკომორიო მნიშვნელობა. ანდენდა მისმა ოპერებმა თანხმად შეიძლება შეისახოს სრული ყველა ქვეყნის ყველა საოპერო სენსაზე. მუხარბი იგი?.. აი, ისევე აბუსალომს ვეპარუნდები, აბუსალომის განსწავლა უსწავლდებათ. თუნდაც, მე მოწმე ვარ, და თანაც აღვითვალნებელი მოწმე, რა ბრწყინვალედ იმდერა აბუსალომის პარტია ჩვენთან, თბილისში, მომღერალმა ხანჯაშვილმა. ეს იყო დიდი ხნის წინათ, ჩემი ბავშვობისას. აი, აქ კი ვვლარ ფიქვით, რომ აბუსალომის სახის განსწავლა უსწავლდებათ-მეთქი. თანაც წუ დაავიწყდებათ, რომ ხანჯაშვილს რუსულად იმდერა მთელი აბუსალომი. კიდევ ერთი, საბოლოო კითხვა: რა აზრის ბრძანდებით „აბუსალომისა და ვიტირის“ განახლებულ დადგმაზე?

ზურაბ ანჯაფარიძე: — სავითოდ ჩემი შეხედულება ასეთია — ძირითადი მემოტივი ვარ ახალი დადგმებისა. დრო-მოდის, იცვლება გვერდები, შეხედულებანი, მოთხოვნები... რაც შეეხება აბუსალომისა და ვიტირის“ ბოლოდროინდელ დადგმას — საინტერესოა. თუმცა პრობლემის საბოლოო გადაწყვეტად არ მიიჩნია. პირადად ჩემთან, ჩემს შემოქმედებით ბუნებასთან ახლოს დგას თუ მანიშნობს დღეს და აღსაბაძისული დადგმები...

— გმადლობთ, პავლევიძის ზურაბი; მართალია, დრო წაგართვით, რეკვირითიდან გამოყვავდა, მაგრამ, თქვენმა თავაზიანობამ კიდევ ერთხელ დაგვარწმუნა, რომ ჩვენს ქვეყანაში „ვარსკვლავები“ რეპორტიორებს არ ემალებიან. კიდევ ხომ არაფერს ეგეყოფით, ახლა უკვე თქვენი ნებით, ჩვენს მეთხოველებს.

ზურაბ ანჯაფარიძე: დიან, აუცილებლად დაგაბარებთ თქვენს მეთხოველებთან ერთს, მეგად მნიშვნელობის ზურაბი ფალიაშვილის შემოქმედებები შეგილი შეკავდეთ. მაგრამ წერილობითი ოჯახის ხელმოკლეობას სულაც არ შეუძლია მათთვის შეგილი ყველა მათგანმა ასახელო თავისი საშრობო, თავისი საქართველო, დაე, „საქართველოს ქალის“ მეთხოველებმა მიბძინ მათი დიდებული შემოქმედების მაგალითს!

ნადელა აბაშიძე-ბუზოლიძე.

სსსრ-ის ჭეშმარიტება

შოკოლადებით უახლოვებით, ეცნობით და ახლობელი ხდებით. შემდეგ კი — დიდი თავყანისმცემელი. ნადელა ივანეს ასული აბაშიძე-ბუზოლიძის შემოქმედება და მოღვაწეობა განსაკუთრებულ მოვლენას წარმოადგენს ქართული პროფესიული მუსიკის განვითარებაში. მისი ცხოვრების შინაარსის სიღრმე წარუშლელ შთაბეჭდილებას ტოვებს ყოველ ადამიანზე. გამოჩენილი ქართველი ქალი, ქართული მუსიკის მოამბე, მებრძოლი საინტერესო და თავისებური შემოქმედებითი ინტუიციის პედაგოგიცაა. აი, რას წერს ამის შესახებ საბჭოთა საფორტეპიანო სკოლის ფუძემდებელი, სსრკ სახალხო არტისტი პროფესორი ა. გოდუნევიჩი:

„ნ. ბუზოლის კლასის მოსწავლეებმა თითოეული მოსწავლის ინდივიდუალური თავისებურებანი და მათ ყოველურ შესაძლებლობებს მართებულ განვითარება მოსცა.“

ნ. ბუზოლიძე საფუძვლიანად შეისწავლა თითოეული მოსწავლის ინდივიდუალური თავისებურებანი და მათ ყოველურ შესაძლებლობებს მართებულ განვითარება მოსცა.

ნ. ბუზოლის სკოლა გამორჩევა, მაღალი კულტურით, ტექნიკური მასალა და მუსიკალობით. მისი მოწვევები მუსიკალურ, თავისებულად მგერთან. სუნთქვა, ბგერათა ფარმოვლა და არტიკულაცია მაღალ დონეზეა.“

გერ კიდევ თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიაში სწავლის დროს ნ. აბაშიძე-

ბუზოლის იდეური სამყარო აბალი შერატენებით იყო მდიდარი. განწყობილებათა და შეხედულებათა მაღალ საფეხურზე მდგომი, მთლიანად მოწოდებული იყო მუსიკალური ხელოვნებათათვის. მისი ფიქრები და ზრახვები იმდენად ქართული მუსიკალური ელემენტების აღორძინებისა და მკვეთრად განვითარების წყალობით.

ნ. ბუზოლიძე-ბუზოლი, როგორც მუსიკოსი-მომღერალი, იზრდებოდა ისეთ გამოჩენილ მუსიკოსთა შორის როგორც იყვნენ: ქართული მუსიკის დიდი კლასიკოსი, აბესალომ და თეთრას, „დაისის“ და „ლტატერას“ ავტორი ზ. ფალიაშვილი, ქართული კლასიკური რომანსის ფუძემდებელი, ქართული ხალხური სიმღერების გამოჩენილი მკვლევარი დ. არაქიშვილი, კომპოზიტორი მ. ბაღჩიანი, კომპოზური ოპერის ფუძემდებელი ე. დილიჯი, ცნობილი მომღერლები ე. სარაფიშვილი, ს. ინაშვილი და სხვები, ისინი ნ. ბუზოლის „ხელოვნების მეგობარს“ უწოდებდნენ.

ნ. აბაშიძე-ბუზოლის მეუღლე ნ. ბუზოლი ფრად განათლებული პირივანე და საკმაოდ ცნობილი არტიტექტორი იყო. მათი ოჯახი ერთგვარ სალონს წარმოადგენდა, ახლაც იკრებიდნენ მამინდელი გამოჩენილი სასოზოლო მუსიკაეუბები და იწყებოდა გასტუმრებული სკამბასი ხელოვნებისა და სხვა დარგების შესახებ. მედაგოგიური მოღვაწეობის 33 წელი პირნათლად ვადატია ნ. ბუზოლიძე, რომლის

ცხოვრების საინტერესო ფურცლები შრომითი ქუთისიდან იწყება. მამა — ივანე აბაშიძე მოწინავე შეხედულებების ადამიანი იყო, დედა — შარია მლინის ასული ჩიქოვანი, კარგად ეუფლებოდა ქართულ სიმღერებს და თავისი მშვენიერი ხმით ანგუთარებდა ბავშვების სმენას.

ნ. აბაშიძე-ბუზოლიძე ქუთისში დაამთავრა წმინდა ნინოს ქალთა გიმნაზია, მგერამ მისი დაეკავაფილებული სურვილი მუსიკისკენ მიიტტოვლა.

1918 წელს ბუზოლის ოჯახმა საბოლოო საცხოვრებლად თბილისს აირჩია და ნადელის ცხოვრებამაც სრულიად ახალი სახე მიიღო. იმავე წელს გაიცნო კომპოზიტორი ზ. ფალიაშვილი და დაიწყო მისთან მეცადინეობა. ნიჭიერი მოსწავლე ორი წლის განმავლობაში მტკიცედ ეუფლებოდა შესაფერ პირობების და 1920 წელს დაიწყო სწავლა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიაში, ეკოლოგი ფაქულტეტზე პრიფ. ჩიადნივის კლასში, შემდეგ კი ე. ი. კირალოვს კლასში მეცადინეობს. ამ წლებში კონსერვატორიის დირექტორი იყო ზ. ფალიაშვილი.

„თქვენ მე დამზრუნეთ სოციალურ და განმრთობა.“ — შვილის სიყვლილით ღრმად დამწუხრებული ზ. ფალიაშვილი მხრად მამართავდა ნ. ბუზოლის ამ სიტყვებით. იმავე წელს ზ. ფალიაშვილი მას უძღვინა რომანეტი: „ნანა, შვილი“, ახალ აღწერულ სკოლაში, წარწერით: «Симпатичной и славной Н. И. Бузголы от автора на память Абастумани 4/VIII 1920 г.»

ზ. ფალიაშვილმა მასვე უძღვინა სხვა ნაწარმოებებიც: ელგია სიმბოზის კვარტეტისათვის და ფორტეპიანოსათვის ცალკე, ღერმონტიანის ტექსტზე დაწერილი „ნანა“, სამხინაი ფუგა, საფორტეპიანო პოეტული ნ. აბაშიძე-ბუზოლისთან ინახება ზ. ფალიაშვილის „დაისის“ და „ლტატერას“ (დღღღღ) ხელნაწერი კლავირები, კომპოზიტორმა ნადელას ვატიშვილს უძღვინა რამდენიმე საბავშვო სიმღერების კრებული, მათ შორის ასახალხო, ქართული და რუსული საბავშვო სიმღერების კრებულები, შედგენილია ზ. ფალიაშვილის მიერ. მამა და აღიკა ბუზოლიძეს

თია ზაქარიაშვიან სახსოვრად. აპრილის 16 — 1922 წ.

1927 წ. ნ. აბაშიძე-ბუზოლი თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ამათგანის სტავსადგე მსგებრების გამო, მხოლოდ 1938 წელს იწყებს იგი მედაგოგიური მოღვაწეობის თბილისის პირველ მუსიკალურ სასწავლებელში. საკმაო პედაგოგიური გამოცდილებების შეძენის შემდეგ, 1944 წელს საბავშვო გოგაღის ე. სარაფიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ეკოლოგი ფაქულტეტზე. პატივცემულად ნადელას თადეაფიშვილი უყვარს თბილის პროფესორი მგერმარე პედაგოგი ამას წინათ შეუძლებელი მივიღებოდა — ნიჭ მტკიცედნიერ მიერის ხელო, სახლიდან მის მიუხედავად, უსათრად უნდა გაეცობო, მიუღწეონო, როგორ იმღერებს.

ვოკალური კადრების აღზრდის პარალელურად მას დაწერილი აქვს საინტერესო გამოკვლევები. 1959 წელს გამოქვეყნდა მისი პირველი ნაშრომი „ქართული რომანსისა და მხატვრული სიმღერის, როგორც მელოგოვიერა რეპერტუარის, გამოყენება ეროვნული სამოღელტრო კადრების აღზრდის საქმეში“.

მასვე ეკუთვნის შემდეგი შრომები:
„დ. ი. არაყიშვილის რომანსები, როგორც მასალა კანტატილისა და ხმის განვითარებისათვის“;

„უფროსი თაობის ქართველ კომპოზიტორთა რომანსები, როგორც სასწავლო მასალა“;
„ჩემი სწავლების მეთოდის ძირითადი დებულებები“;

„ხმის განვითარების ზოგიერთი ელემენტები“;

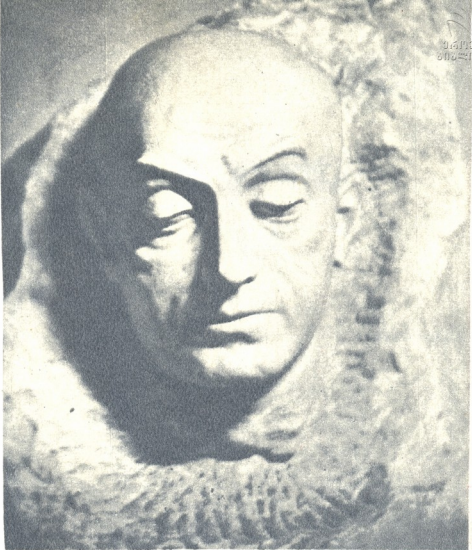
„სასწავლო რეპერტუარის მნიშვნელობა მოძღვრლის აღზრდის პროცესში“, და მრავალი სხვა.

მის შრომებს დიდი შეფასება მისცეს ფართო საზოგადოებრივობამ და მისმა კოლეგებმა: სსრკ სახალხო არტისტმა, პროფესორმა დ. ანდლუაძემ, ხელოვნების დამახტურებელმა მოღვაწემ, პროფესორმა დიმიტრი პროფესორებმა: პ. ხმალაძემ, გრ. ჩხვიჭავაძემ, შ. ასლიანიშვილმა, პ. ხუტუაძემ, შ. ძაძიყურმა და სხვებმა.

ნ. აბაშიძე-ბუზოლდომ ოცდასამი თაობა აღზარდა, რომლებიც თავის საეკლავობით მუშაობენ, მათ შორის ზ. პ. ფალიაშვილის სახელობის თბილისის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო აკადემიური თეატრის სოლისტები, რესპუბლიკის დამახტურებელი არტისტები: ნ. ჭაჭიაია, ს. თორელი (რომელიც წინა მდგომარეობა ლენინგრადის კონსერვატორიის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო აკადემიური თეატრში), რეჟისორ გ. გაჩეჩილაძე. მისი ყოფილი მოწაფეებია აგრეთვე ერევნის სენდარაროვის სახელობის ოპერის თეატრის სოლისტი ს. ტერ-კაზაროვი, პ. არაჩოვიძის ფილარმონიის სოლისტი ვ. კარდანიკი, ქუთაისის საოპერო თეატრის სოლისტი ა. გოვლიშვილი, თბილისის კონსერვატორიის კამერული სიმღერის კლასის პედაგოგი ლ. ვოგლიძე, ფილარმონიის სოლისტი ე. რიანიშვილი, მუსიკის-შემსრულებელთა საჯარო კონცერტის ლურჯაბერი. აფხაზეთა.

მრავალწლიანი პედაგოგიური მოღვაწეობის აღსანიშნავად, ნაღვედა ბუზოლდის 1960 წელს მიენიჭა საკართველოს სსრ ხელოვნების დამახტურებელი საბჭოების წოდება, როგორც დიდი პედაგოგის, სიყვარულითა და საქმის ცოდნით დაწერილი ორიგინალური შრომების ავტორის. 1963 წელს იგი ხდება ვოკალური კათედრის დოცენტი, ხოლო 1965 წლიდან — სსრლო სიმღერის“ კათედრის პრიორსორი.

1959 წლის დეკემბერში ზ. ფალიაშვილის სახელმწიფოების დაარსებისთან დაკავშირებით მოყაუნი უკუკვი მიღწეობები. ვეგებელი დიდი კომპოზიტორის ცხოვრებისა და შემოქმედების ამსახველ მასალებს, უამრავ უნიკალურ მასალასთან ერთად შეეხვები შემ-

ზ. პ. ფალიაშვილი. ფოტოგრაფი უ. ბერეჟნიკოვი.

დღეს: „არისტოვის მიყვარხარ“ ავტორგრაფიით: „Посвещено глубокоуважаемой Н. Н. Бузоголы“.

პირველი გამოცემა
ფუძენი ნ. ი. ბუზოლდის
ავტორის უფლებით
ქართული ნ-მოქმედებით ოპერა
მუსიკა ზ. ფალიაშვილისა
ლტავრა სასამართლოს წინაშე
(სოხანოსათვის).

ნ. აბაშიძე-ბუზოლდის კარგად ახსოვს ქართული მუსიკალური კულტურის იმდროინდელ მოღვაწეთა ცხოვრების ცალკეული ეპიზოდები, ის აგრეთვე, აზრები, ხასიათები და პორტრეტები. საოცარია, რომ ხანდაზმულობის პერიოდში ასეთი ნათელი აღვას აღინდელი წლებს მოგონებებს, ოპერა „დაისი“, რომელიც კომპოზიტორმა ნ. ბუზოლდის უძენია, სამშობლოსა და ამაღლებულ სიყვარულის ჰიმნი; მართლაც: ის ორი სახელი ერთი მგორისაგან განსუყოფილია: თუ დიდი ქართველი კომპოზიტორის ზ. ფალიაშვილის ცხოვრებასა და შემოქმედებას შევხებით, იქვე ვღაბაჩაკობ პროფესორ ნ. აბაშიძე-ბუზოლდის შესახებ და, პირიქით, რადან ზ. ფალიაშვილმა თავის შემოქმედების უდიდესი ნაწილი უძენა ნ. ბუზოლდის, რომლის სიყვარულზე, სინატიზე და სიღრმავალზე თავისი კვალი დაინან კომპოზიტორის სულს.

თი, რას წერის ავადმყოფი ზ. ფალიაშვილი ლენინგრადიდან.

„ლენინგრადი, 5/VI, 33 წ.“

ჩემო სიცოცხლე, ძვირფასო ნადედა! გემინწინ გამოგიაზუნე წერილი და აღბათ, მიიღებდი, ის მეოთხე წერილია ჩემი ხელთ შენთან მოწერილი.

ესემა, ვენაცვალა, შენ ნუ დამემღერებია, ამ მოკლე წერილებს რომ გწერ, სამუდამოდ გამოაწმირბულხარ იმედი მე აღარა მამქვს, როგორც ტყუილია, მაგრამ იმ წერილშიც გწერდი და ეხბაუც ვთხოვ შემავედლებრეთს, რომ ცოტათი მაინც გამოკეთალებ.

ჩემო ანგელოზებო, წერილი მაღ-მაღლემ მომწერიდა.

შენი „ზახპეტი“.
ლენინგრადი, 7/VI — 33 წ.“

„ჩემო ძვირფასო და კარგო ნადედა! ის არის მივლე შენი წერილი და ეხლავ ვიგზარე ტელეგრამას. ეს არის მეშვიდე წერილი და მეექვსე ტელეგრამა ჩემი მღვარებობა ვერცხრობით ვაურკვევლია... ჩემო ძვირფასო, შემავედლებრეთს, რომ განვიტყურნო და ნუ წამგლეტს თვენ თვის ჩემგან.“

ჩემს სიცოცხლეს, ოთარიკოს ვენაცვალა-შენი „ზახპეტი“.

ზეალბატემა ინტელექტუალურმა შთაფონებმა, მუსიკამ, ხელოვნების ყველაზე უფრო ძლიერმა და მალაონტენიურმა დარგმა, საუკუნოდ დაამეფობრა ის ორი დიღუნედიანი აღმაიანი.

მუსიკისმოყვანი იზ ნალირაპი 9

თეთნუცია

საბაი გელაშვილი

(მოთხრობა წიგნიდან — „ძველი სსანტონის მხილვები“)

მთავარი ხალხით იყო გავრცელებული. ვინც გრძელ ბანდარზე, სივრცე-რებსა და სკამებზე ვერ ეტყოდა, ზეზე იღებდა ბევრიც კელეზზე, სვეტებსა და ლეტუნდრიზე იყო მიყრდნობილი. ზოგი დუმდა, ზოგი გმინავდა, ზოგიც შეუმჩნეველად იცურებდა.

ამოსაყვითის ფანჯრის პირაპირი, წახლის უბრალოდ გათლილ კუბოში ტანადი ვაჭარიც ესვენა; იქვე, კელეს შოთან დღდაკაცთა გრძელი რაგი მიკვებდა. ისლანდ და მიწის ამძიმებდნენ თავიანთი დარღობით. ერთი მოთქამდა, დანარჩენები ბანს აძლევდნენ, ისე რომ კელეზები იცურებდნენ.

...მზე უკვე გაღებოდა იყო, როცა შავ ტუჩში შავგენის გვამი იპოვეს. მთელი სოფელი დაიძვრა. ძუ-ვეფხვივით კელე-ღრეში დაე-ხეტებოდა ქალაქი დედა და წყნარად გოდებდა:

„ო, დღესათი! მე მკვრივ მტკიცეა ფეხი დამიწვეულდა, მუხლი შეკვეთება, მათა შიშველა შორის დაგებებ, გამოიჭრა შენი მიგ-ნება. ტუთა უღრანად შეავლავი შემიღწევი, მაგრამ დასტუობიათ უშენად შიშით დაფარულ სანიღორი ბილიკებს. მოთქმა ვერ გამა-ღდებს, ამე თი ძნელია ამოღანა დაღლის დაიკება. ო, შევალო, სვა-ნეთი დილია, შენი გველო, რა იქნებოდა!“

სვანეთი დილიაო, მაგრამ ორჯერ დიდეს რომ ყოფილიყო, მაინც ვერ მოათავსდებოდნენ ერთად შავგენი და შავანი. შავი და შველ-მართი ბედი ასევე ერთსავე და მეორესაც. თითო მათი სახელები შეი-ცავდა მათი ცოდვის კოთხებს. ბედის აზრებამ აყენაშვიდ გაღა-ბლართა მათი მოსწარმებანი უცნაურად და უსაშველოდ. იმ ადენში იწვია მწვენიერი თეთნუდი, შავგენის დანიშნული. უმანყო ბაქშევი მზეს ეთამშვებდა და თავის ბედს შესტინობდა, მაგრამ როცა წამო-იზარდა, დარწმუნდა, რომ სასაყვილოდ არ სქონდა საშვე. შავგენი უხეში კაცი გამოდგა. თამსრეოვანი უფლებით ისარგებლა და თავის სახეში შევიყვანა ქალი, რომელსაც სხვა უყურებდა.

— რას დავიფიქრებ, ქალო, ბენდიერებმა მერცხალი თავს დაგტრია-ლებს! — ეუბნებოდნენ ქაბის ნათესავები. — შავი ყორნის ფრთები აჭებს იმ თქვეს მერცხალს! — მიხალო-და ქალი. თეთნუდიამ თავის სენხა მთავრით ჩაიხურა გულს, მხოლოდ მოჩირხდა ასრულებდა ცოლის მოვალეობას, მზე და მთავ-რე კი შავგენზე ამოხდიდა, მაგრამ რაოდენ სამიში სიამაყე იმა-ლებოდა ამ მორჩილებში, ამას მხოლოდ სულთამილავი შენიშნავ-და. არც შავანი იყო რაგვენი; ატყობდა ვერ დაიპყრო უძალესი მწვერვალი, რასაც ქალის გული ეწოდება, და ბრაზობდა, ურავოდ ეტყოდა, რითაც კიდევ უფრო ადვილებდა ფარული სიძულვილის ნაღვერდებს. ბორკულსავე სიტყვებზე იფეთქებდა, უყვიროდა. გულს უკლავდა; ისლანდ გულმოკლულს. იმ დღეს ქალმა რაღაც უსაყვედუ-რა. შავგენი ავიწია.

— კიდევ შენ ბუზუნებ? გჯერია, დამაიწყებდა, იმ დღეს ქალზეშა აღუკითხავდნენ რომ წასულხარ?

— ის შენი ბიამშვილის ქელები იყო.

— არ უნდა წასულიყავი!

— რატომ?

— იმიტომ, რომ შენ იქ შავგენი გევაწულებოდა, და საერთოდ, — თითქოს იმანაო, დასმინა: — ქალი გავს კათას, საოდანაც კაცმა არ იცის, ვინ შესვა წყალი შენამდე და ვინ შესგებას ახლა... არ უნდა გა-უშვა უნებართლოდ, რადგან არავინ იცის, ვინ აიტაკებს და, შენ არ გევიღინებოდა, — ვინ შესვა წყალი, მხოლოდ გვეყის დანაღვლი და რა-ბა ფსევტებოდა.

— ო, უბედურათი! — ჩამოყდა ქალი. — როდემდე უნდა მეჩვენო ამ ცევეებით!

— მე გჯერა, თუ შენ მეჩვენებ? მე მუდამ გავმე, შენ კი მე მემკ...

— ყველზე დამადა შენი მგება...

— შავგენი დაიყოლია, გადავი!

— შავგენს რა მიხსენებ, ნადირო? იმის ფეხის ნახანად არ ღირ-ხები!

— ასევე აბა, ვნახათ, ვინ იქნება ნადირი! ეს მოხდა დილით. შვადლუხე კი მთებში სროლა გაისმა. გამოც-დილმა ქალბუნა თქვეს, ეს ტყეცა ელასა მოხედო.

ღუნთის ცემაში ცამი ავარდა, თანაცსევი ეფუკო კი მტვერში დავიდა.

სივრცე ხალხი შევიარა. სოფლის სოფის მებღარი გამოჩნდა, სისხ-ლიანი ქუდი ასწია და თქვა:

— შავგენმა შავგენი მოკლა.

მოხუცი მიწის დასაქურდა და ყრულ იკითხა:

— სად არის მოკლული?

— ვერ ვიპოვე. ეს ქუდი ტყის პირას გდგო, ბილიკზე. შავგენის ქუდი.

ხალხი ტყეს ეცა. მკვლელი გადაიკარგა. თეთნუდიამ შავები ჩა-იკცა, შავგენის სახლი მიიტოვა და ქვეყანა გააყვარა. იქდა პირის-უფალთა შორის, გაოგნებულ დასცქეროდა ცეცკერის ღია ჭრილობ-ებს, რაც პირდაპირ გულზე გადიოდა, და თვითონაც თავს დაჭრილად გრძობდა, რა-ჯან იმ გულში თვითონ იქდა.

მთელი სოფელი ტრიალოდ ქედმობდილი და შეჭრებულად, მხო-ლოდ ერთი ვაჭარი მიუკლებულს არ ევაკებოდა, გაერ-გარე დაღო-ოდა ქედმობდული. მხოლოდ მამინ, როცა კცხა მიწაში ჩაუშვებს, თოფი შემაბთა, პაერის ისროლა და მეცდარს ჩასასხა: „ამისი წეხა ვიყო, თუ არ გასისხლი!“ — თქვა ეს და გაბრუნდა.

ეს იყო ნასიბი, მოკლულის მამა, ვისაც მისი სისხლის აღება ევა-ლებოდა. ამის შემდეგ უსათუოდ უნდა აღესრულებინა ცელი. ასე იყო დასაბადიან: მამის სისხლი შეიკლ უნდა ეღიო, მამას — მამას და ბიამშვილ-ამრშვილებს. თუ შურისმგებელი აყენის ბაქშევი იყო, თო-ფის ჩახშობა თითის გაყოფიდანდნენ და ასროლიდანდნენ. აუღებელი სისხლი ტრიალოდ აწვა შიამთავლობას. თუ უახლოესი ნათესავი

მხატვარი ვახტანგ ონიანი

ლახარი აღმოჩნდებოდა, მის საქმეს უფრო შორეული და უფრო თამამი იყისრებდა. ზოგი ამასი მხოლოდ სისხლის აღების ადათს ხედავდა, ზოგი კი სიმამაკეს და ადვილებლობასაც: სივანს კინონი არ იცავდა და ის თვითონ ასუნდა სამართალს.
ნასიხმა თავისი საქმე არავის დაანება, ყარაჩაიში იბოვა შავხანი და ბერდანის ტყვიით განგმირა მისი მკვლელი. მოკლულის ნათესავეებმა შავი ჩოხები ჩაიციეს, იარაღი აისხეს და შორეულ გზას გაუდგნენ. შავხანის გვამი ერთი ყარაჩაელი მოკეთის სახლში ესვენა. დაღლილ-დაქანცული სევანები შეუადიეს სე მოუხსნდნენ და ბეობა გამართეს.

— სამართხი გავამზადე, — თქვა დუმლის შემდეგ მასპინძელმა.
— მადლობელი ვართ, პაშახათ, — შეეპასუხა შავხანის ბიძაშვილი, — შუნი ამაგი გადაუხდელია. შავრამ... სვანი სევანეთის მიწაში დაიბარებება.

— სევანეთის მიწაში? ახლა, ამ ზამთარში? მერე, თოვლი, ზეაგი, უღელტეხილის ნაპარლები? ცოცხალი ვაქციის გადასვლა ქირს, ჩიხვი და არჩვი იღუპება, თქვენ კი მუხისტოლა ვაქციის გადასვენებას აპირებთ? ხომ არ შეშლოლხართ?

— სვანი სევანეთის მიწაში დაიბარებება, — იმავე ხმით თქვა ვაქციამა და ჩიბუხი უბევი შეინახა.
შეორე დღეს, დილით აღრე, ათი ვაქაცი გაუდგა სახილათო გზას ერთი ხეობიდან მეორეში.

უღელტეხილზე თოვლმა იმძლავრა. მთამ კაცთა კანდიერება იუკადრისა. ქვეწიერიება იქცა ერთიან თეთრ უღაბნოდ, საიდანაც აქლუმის კუხებივით ამოეშვირაოთ თავები მთათა მწვერვალებს. უძიარად წინამძღოლს თოვლის საუარველი ჩაქცვა და ნაპარალში ჩავარდა. შემდეგ ნაპარალმა პირი შეიკრა. სველმა, შეცივულმა ვაქციებმა გვამი თოვლზე დაასვენეს, თოკი გამოანახეს და ნაპარალში კაცი ჩაუშ-

ვეს. უკვე ნაშუადღევი იქნებოდა, როცა სასწაულით გადარჩენილი კაცის თანხლებით გზა განაგრძეს. დალილობამ და უღელტეხილის სისასტიკემ ადამიანებს თავებურ დაასხა, თვალეზში წრეები დაფტრიალდათ.

— მე ქაჩი მეცა, — თქვა ერთმა, — დამტოვეთ.

— ბაღლი ხარ? — გაუწარა ჭარბი კაცი. — ახლავე „პალის ენას“ ბებრევი, კულამოძეგული გაიქცევა შენი ქაჩი, — და დაიწყო: — ერთ-ვეზი: გერევეზი, ანგარეზი, შივალსა ნადირსა... ნავხეთ-ნათარეში, შივხეთ-ნათარეში, და შემოეყარა სამსა ანგელოზსა პალის, ქაჩი და ეშმა. „პაი თქვენ, პალო, ქაჩო და ეშმაკო, სად დაბადებულხართ, საით მიდიხართ და ვის დაეძებთო?“ „შვე ტყეში დაბადებული ვართ, დიდ მინდორში ნაველი ვართ, ვეძებთ მელოგინესა ქალსა, დაჭრილსა კაცსა, დაღალულსა კაცსა“. „პაი, თქვენ, პალო, ქაჩო და ეშმაკო! ნურც ეძებთ მელოგინესა ქალსა, ნურც ეძებთ დაჭრილსა კაცსა, ნურც ეძებთ დაღალულსა კაცსა, თორემ დაგჩეხავით, აგევაბით, შვე ქვაბში მოგხარხავით, შემდეგ კი თქვენს ძეგლსა და რბილს აღმაქარს გავაბანი, დაღლა წყალს... ფუი, ასე გაჭრით, თქვე პალო, ქაჩო და ეშმაკო!“

ათასწლოვანი ძნელბედობით ნაქარხავე შელოცკას რომ ამბობდა, ჭარბი კაცი თან სახეს უხედა, ანჭრევედა თავბრუდახეველა. დასრულდა „პალის ენა“ და „პალდაკრულსაც“ თვალთა სინათლე დაუბრუნდა. უკვლამ შვებით ამოისუნთქა. ცოტა დანაყრდენი და გზა განაგრძეს. ეს იყო მათი უკანასკნელი სადილობა. ზეობაში რომ შეუხვიეს და უკვე სამშვიდობოს ეგონათ თავი, სწორედ მაშინ იგრილა ზეაშმა და აწეულა ხევეზი ჩაბეცა, გარდა იმ „პალნაყრავისა“, რომელიც თანამგზავრებს ჩამორჩენოდა.

სოფელს ცხტა ვაეკაცის მაგიერ ერთი მობრბოელი მიაღდა. ყოველ მეთეუ სახლში გლოვა იყო.

სეანეთის ჭრილობას პირი დედო და მყურნალო არსად იყო. თეთრულადიმ მისი სახელობის მთას მიაშურა და უკან დაბრუნებული არავის უნახავს. მხოლოდ სანთელი კიაფობს ბნელ ღამეში საღდაც, ყინულის ნაპრალთა შორის.

ამბობენ, იმ ნაპრალის თავზე, სადაც სვანი ვაეკაცები წვანან, ცხტა კელაბტარი ანთია და ალი ნელა ირბევა. რომ გეამებთან ყორნები არ მიუშვასო. ზოგი ამბობს, ნისლიან, ზოგიც — თეთრულდაის ლაჩაქო. სინამდვილე კი არავინ იცის.

„სრულდევით სასწავლო-აღმზრდელობითი პროცესი, ბავშვ-
ლიერით მუშაობა მოსწავლეთა პროფესიული ორიენტაცი-
სთვის ახალგაზრდობის მიდრეკილებათა და კვალიფიციტის
აპარატზე საბავლო მუშაობის მეთოდოვნობის ბათეპალის-
წინგანით“.

(სექს X XIV ყრილობის დირექტივებიდან)

გუნდავლა ჯგუნავს გუნდავლის

ჭარდის რაიონის კიბიჭერის სკოლაში
დღესაც ახსოვთ ეთერ გოგირაშვილი. ვინ
მოთვლის, რამდენი კარგი საქმე გაკეთებია
ახალგაზრდა მასწავლებლის. მისი ზრუნვის
შედეგად ბევრი მოსწავლე აცდა განთავსას.
მაგალითად, მოსწავლე ვ. თ-ს სამამული ომ-
ში დაღუბა მამა. დედა ავადმყოფობდა. ოჯა-
ხის მთელი საქმიანობა ბავშვს დაწვა მხარე-
ზე. ტყეში სიარულმა, მძიმე შრომამ მოსწავ-
ლის განმრთობა შეაჩუბა, იგი დღისიანად
ჩავარდა. არავის უშხებდა თავიანთ გაჭირ-
ვებს დედა-შვილი, მდგომარეობა უარესდებ-
ოდა. ბავშვი გვერდებდა არ შორებოდა
ეთერი მასწავლებელი, მოწყავდა ექიმს, სახ-
ქოს თავმჯდომარესაც თხოვა დამხარება.
რამდენიმე თვეში ბავშვი მოქმედობდა, მაგ-
რამ სკოლაში წასვლაზე მიაღწეო უარი თქვა.
ეთერის შრომიანობა დარგებამ და მდგომარე-
ობამ დამხარება იგი სკოლაში დახარტა.
დამბეჭდვა გაკეთებობა ჩამორჩენილობა-
ზე დაამბეჭდა და მოწინავეთა რიგებში ჩა-
ყუბა.

გორის რაიონის ნიქოზის საშუალო სკო-
ლაშიც ეთერი დიდი ავტორიტეტი და სიუ-
ვარული სარგებლობდა. ნიქოზელთ ვერ
ამბებდნენ მას სხვაგან წასასვლელად. რა-
ცა ეთერ გოგირაშვილი საშუალო ახალცი-
ხის რაიონის სოფელ კლდეში ჩამოვიდა 1959
წელს, კარგმა ბედავგამა თავიდანვე მიაქცია
უფრადებმა მოსწავლეთა კავშირგაფიას. მისი
გამოსწორებისათვის შრომიად სპეციალური
რეველები. რადგანაც მოსწავლეები მებტყე-
ვებდნენ კუთხურ კიდეზე, ორთხრავსიუ-
ლი ლექსიკონი მოიშველია. რეველი კედელ-
ზე გაყა და მაჩარტა:

„ვიბრძოლობთ ენის სიწმინდისათვის“ ახ-
ლა ბავშვები ცდლობდნენ არ ეჩმართა მებ-
ტყველები კუთხური სტეპები.

ქართულ ენაში მრავალი თვალსაზიარებმა
საკუთარი ზელით გააფორმა მასწავლე-
ბებში.

სკოლის დირექციამ სადამრიგებლოდ ე-
გოგირაშვილს ჩამორჩენილი V კლასი ჩაბა-
რა. პირველ მეოთხედში 7 ორსანი ბუბა-
ლით. კლასში არ იყო ერთიანობა, არ ებ-
მარტებდნენ ერთმანეთს. სპეტიო იყო დი-

დი მუშაობა, რამ კლასი მოწინავე გემხ-
დარი, რისთვისაც მრავალი დამე გტებმა
მასწავლებლებმა. ლიტრობდა, რაგორმე ემოქ-
მედნა ბავშვებზე. ცდამ ნაყოფი გამოიღო
— დღანი მალე გამოწწორდა. ყველა მოსწავ-
ლის დევერო გაბა: „ყველა ერთისათვის
და ერთი ყველაისთვის“.

მოულოდნელად მასწავლებელს ვაფი-
ვილი დაეღუბა. სწუბდა მთელი სო-
ფელი, კრძალვით ესაღმებოდნენ ძძძებთა-
მოსილს. ეთერი სულით არ დაუცემულია. ამ
დღე ტრავმას ვეკაცურად შეხვდა. გაგედა
ხანი და კვლავ დაიარწა მის სახლში აფი-
ვი, შემდეგ მეორე ვფიცი შევიბნა. წლების
განწვლბაში ეთერი სკოლის გაწუბის „ჩვე-
ნი ხარის“ რედაქტორიც იყო. საექსტრად
გაჩრეების გამოწვებისათვის სარჩილი კონ-
კურსზე ჭიღალო დამსახურა.

ეთერი ზელმწვანელობს ნორჩ სტენის
მოწყვეტა წრებსაც. მართავენ წამბეჭდვების
მეწარმე სოფლებში.

ყოველ ახალ მასწავლო წელს მასწავლე-
ბელი ახალი მიწინებით ცხადებდა სკოლაში.
დამაზად აფორმებს სარტანისკოი კუთხის,
ყველაფერი წესრიგში მოგებთ. უფროს, სხად
აქვს ამდენი ენერტია ამ ადამიანს, რომელიც
არავის არ სტოვებს უფრადებობად. მას ხომ
სამი შვილი ეზრდებდა, დიდი ოჯახს უღვლიდა
შეუღლე სხვა სოფელში მუშაობის საშუალო
სკოლის დირექტორად. უფროსი გოგონა VI
კლასის ბუთონსანი მასწავლედა... მის სახლში
გვიართობად არ ტრება შუტი. დილით კი
მანაც ხალისიანად შედის კლასში და მთელი
მონდომებით ატარებს გაკვეთილს. იმისი
მასწავლებლის ტბილი, დამაჩრებელი ხმა,
მოსწავლეები იყვე თვისებენ ახსნილს.

ეთერ მასწავლებლებმა თავისი შეხანიშნავე
ადამიანური თვისებებით, უმწიკვლო და
თავდადებული შრომით კეთილი ხანელი და-
იმსახურა.

გვიჩრავდეს ახეთი მასწავლებლები!

ნ. ჩიბაძემ,
სოფელი კლდე, ახალციხის რაიონი.

მზინა ხეთაზარო

რა ცოტა სიბოლო
მყოფილი ჩიტებს,
რა ცოტა სიბოლო.
რა ცოტა წაული
მელნისფერი იებს,
მელნისფერი იებს.
კვებებიან თითქოს
უწუბემოვად,
კვებებიან თითქოს,
კაცი ვერ იებს
ისე ჩუბად,
კაცი ვერ იებს.
სულ არ სჭირდებთ
სიბოლო მერე,
ო, სიბოლო მერე,
გული არ გულობს,
როცა გულში,
გული არ გულობს...
სჭირდებთა მებლებს,
სჭირდებთა ხვებებს,
რომ დააპარონ
ია და ჩიტო,
რომ დააპარონ.

გამო-დარა. მერე თანდობან
მზე შეიცვალა მტრობილი ნათელი
და წაღის სამებომ მშვიდად აღმართა
მარადილი მზელი სართული.

ხმაური ნიბის, და ბავშვთა ფების
ტაბო შეწვდა ვით ფოთლებიცვება
და ცისარტყლა — დეპირალი ვეწუბი
მინუს ხვლებზე ჩამოესვენა.

მალე სიჩუმე მოიკრებს ძალას,
ხალი დედაცარიელიდა...
მზე ჩაეწვება ურტოზე ზეაღად
ღურტი ბილიყის დასაღიერთან.

ელდარ მიბამი

არა,
არ მიზნდა
მეფეთ მტრობა,
სურვილი
ური
დავიმორჩილე,
ერთი პატარა
ქობივ მეყოფა,
ოღონდ შეგებო
მეც ცისფერ ღილებს...

სწანს
ვარსკვლავების
შორით თამაში
და ოცნებები
დგანან
ღურსებობა...
მე მეტაბიჯებ
ღმერთის
ქალაქში
და პოეზია
მეც ცისფერ ღილებს...

საქართველის დასწავლის ქალისა

ნიგვზიანში, ლანჩხუთის რაიონის ერთ-ერთ უღამაზეს სოფელში, გზის პირას, წიწვნიანი მცენარეებითა და ხეხილით დაბურულ ეზოში მდუმარედ დგას ორბართულიანი ოდა-სახლი. აქ არ ისმის ბავშვების მხიარული ქრიალი, მოფუსფუსე დედის ხმა, ანე გგონია, ფოთლებიც ვერ ბედავენო შრიალს ამ მზრუნველი სხეილი გაშენებულ არე-მარეში.

უწინ აქ ბედნიერება და სიმხიარულე სუფედა. მარინე და მარკოზ კომახიძეების ოჯახში ოთხი შვილის მხიარული სიცილ-კისკისი ისმოდა. ბედნიერი ცოლ-ქმარი კოლმეურნეობაში შრომით დოვლას მატებდნენ ოჯახს. შვილები სკოლაში კარგად სწავლობდნენ, არც სახლში იყვნენ უქმად.

დაიზარდნენ: ვაჟი — ბუღალტერი, ორი და — მასწავლებელი, მეოთხე, სულ უმცროსი — ექიმი.

და აი, სწორედ ამ ექიმზე, შუშანა კომახიძეზე მიზნა მოვიხიბოთ.

გიგ ბავშვობიდანვე გამოირჩეოდა გოლებიდან, მზი იყო, მოყვარული, საკმაოდ, ოჯახში მოფუსფუსე, სკოლაში მასწავლებლების საყვარელი მოსწავლე, აზნაულებების საიმიდო დაშმაბე, პირველი კლასიდანვე ქების სიგელით გადადიოდა კლასიდან კლასში. დახმათარა თუ არა საშუალო სკოლა, თბილისის საზღვდომო ინსტიტუტში სამართლის ფაკულტეტზე ჩაირიცხა. აქვე წარჩინებულთა შორის იყო, ლექტორებსა და სტუდენტებს შორის ავტორიტეტი სარგებლობდა.

შუშანაზე დადგა გაჭირვება სტუდენტობის წლები. დღედა სახელმწიფო გამოცდების დრო. 1941 წლის 21 ივნისს უკანასკნელ გამოცდას აბარებდა ინფექციურ სნეულ-

ბაში, გზას ულოცავდნენ პროფესორ-მასწავლებლები. რა დაეიწყებს იმ დღეს, იმ დიდ სიხარულს, რამდენი ღამეა ოცნება პქირამ მივიცივით აკინებული...

მაგრამ გათუნდა ავადმოსაგონარი 22 ივნისი...

ომის საზარელი უჩინულის წინააღმდეგ აღსდგა მშვიდობიანი საბჭოთა ქვეყანა. იარაღი აიხსეს ვაჟკაცებმა. ჩვენმა ხალხმა ყველაფერი ერთ მიზანს დაუმორჩილა — გაჯანაღვროთ ვერაგი მტერი, ვიხსნათ სამშობლო განსაცდელისაგან. გუშინდელი სტუდენტებიც ჩადგნენ სამშობლოს დამცველთა რიგებში.

თავდაპირველად შუშანა სოფელ ჯურჯუეთში განაწილეს საეიქმო პუნქტის გამგედ. ნუგეზად მოეველინა დედას, მამა აღარ ჰყავდა, ძმა სამშობლოს დამცველთა რიგებში იყო, დებს საკუთარი ოჯახები ჰქონდათ. ახალბედა ექიმი მალე მთელი სოფლის იმედი გახდა.

1943 წლის მაისი. საბჭოთა მეომრები მამოყურად უტევენ ფაშისტებს. არმია ახალ-ახალ შეცვებას მოითხოვს. და აი, შუშანაც უკვე პრაქტიკითა და თეორიულ ცოდნით შეიარაღებული ექიმი, ფრონტის წინა ხაზზეა. საარტილერიო სადაზვერეო დივიზია, რომლის სანიტარული ნაწილის უფროსი ექიმი შუშანა კომახიძე გახლდათ, კრანსოვარის მიმართულებით იბრძოდა. 1943-44 წლებში მან ქერისთავის შიმში ბრძოლებში მიიღო მონაწილეობა. ვინ მოითვლი, რამდენი დაჭრილი გამოიყვანა თავისი უზრუნველობის ველოდან, რაოდენი პირველ დახმარება აღმოუჩინა, პოსტიგალში გადაიყვანა. მის დახმარებზე დაჭრილებს სახე უნადებოდათ, შიმში გაცილები უუგრდებოდათ, რადგან გტრო-

ბდნენ, რომ საიმედო მწვერული მათთან იყო. რუსი, უკრაინელი, ბელარუსი, სომეხი თუ აზერბაიჯანელი მისთვის ყველა ძმა და მეგობარი იყო.

ქერის ოპერაციის დროს შუშანა თვითონვე დაიჭრა ფეხში. ეს სათნო, მაგრამ ვაჟკაციური შემართების ქალი, ნაწილს მანინე არ ჩამოშორებია.

ბრძოლი გაიარა შუშანამ კრანსოვარი, ქერისი, ბელარუსია, პოლონეთი და... ბლინდ-დემე ვეწვია სიყვარული. მისი რჩეული, სადაზვერეო ბატარეის მეთაური, ლენინგრადაელი ვასილ მანინი მოხიბვლილი იყო ქართველი ქალის კდემამოსილებითა და სიღარბაისლით. შუშანამ სამუდამოდ დაუქაშმირა თავისი ბედი ვასილს. ფრონტებელმა ძმებმა გულით დალოცეს.

მტკიცე ცეცხლში ნაწრითობი სიყვარული და ისინიც, დიდი გრძნობით ფრთა-შესხმული, ერთად უტევენდნენ მტერს. მიწვედნენ წინ. ორჯერ დაიჭრნენ, ორჯერვე ნაწილს დაუბრუნდნენ. შესვენების იწვიეთ წუთებში ერთად ოცნებობდნენ საქართველოზე. ო, როგორ სურდა ვასილს საქართველო ენახა...

ხანმოკლე კალმად მათი ბედნიერება. ერთ-ერთი შიმში საომარი ოპერაციის დროს, სამშობლოსათვის ბრძოლაში გმირულად დავადა ვასილ მანინი...

განარჯევების დღეს გერმანიაში შეხვდა შუშანა. მებრ-ჩრდილოანი იყო მისი სიხარული, მაგრამ მანინე სახლში მოქაჩარებობა, რომ ახალ სიცოცხლეს უზუიბა.

შავით მოსული ჩამოვიდა ნიგვზიანში. თვალვერძლიანი დედა სიხარულით შეხვებლა შვილს. მალე შუშანას ვაჟი გაუჩნდა. პატარა ვახტანგმა ისევ ააბრინა ეზო-ში-ბოლო. ვასილის თვალებით იხედებოდა ბი-

ტი. იზრდებოდა მახინი კომპანიებიც უფ-
ასში... დაბრუნდა ექიმი ჯურჯუყვითში.

საავადმყოფოს მთავარი ექიმი გასაკეც-
ბული ენერჯითი მუშაობდა. შავებიც გაი-
ხადა — ბავშვს გულს არ მოეცკვლო. ყო-
ველ დღით ჭიშკარს მხიარულად გააშ-
როლოდა პატარა ვახტანგი და სკოლისა-
კინ მირობდა. დედა დიდხანს გასცქეროდა
შვილს, მერე თითონ საავადმყოფოს გზას
გაუდგებოდა.

ვახტანგი მეზუთე კლასში გადავიდა. იზ-
რდებოდა ლაღად, თავის უფლად სიყვარ-
ულში. შემდეგ ავად გახდა. ექიმი, რომ-
ელსაც ასობით სიცოცხლე გადაურჩინა
ფრონტსა და ზურგში, რომელიც მრავალ-
ჯერ გამოსულა სიკვდილთან ჭიდილში
გამარჯვებული, დამარცხდა საკუთარი
პირმშობს წინაშე. სიკვდილმა გამოსცა
შუშანას ხელიდან ერთადერთი იმედი და
ნუგეზი.

და ხალა... მას ჰყავდა დედა და — აღარ
არის შვილი დედისა, ჰყავდა ქმარი და
აღარ არის ღირსეული ცოლი ქმრისა, ჰყავ-
და ძმა და აღარ არის და ძმისა, ჰყავდა
ყვალაზე დედა ნუგეზი — შვილი და აღარ
არის დედა შვილისა!

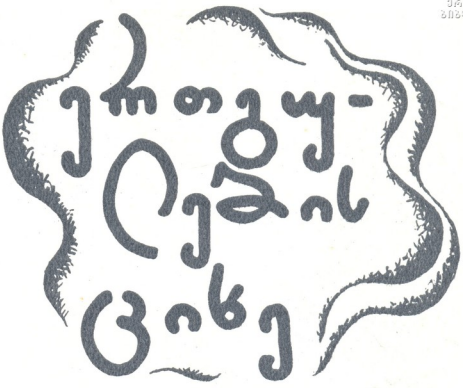
დადის შაოსანი ქალი სოფელში დარდი-
ანი გულთი, სევდიანი თვალებით და ხალ-
ხის სიკეთეზე ფიქრობს. უფრო თავდადებ-
ით იბრძვის სიცოცხლის გადასარჩენად,
აბა, მიდი ჯურჯუყვითს 50-სკოლიან სა-
ავადმყოფოში და ნახათ რა სისულთავა,
რა წესრიგი სულებს, როგორი კეთილშე-
რობა ავადმყოფებს შუშანას ექიმის. აქ არა
მატრო ანლო-ბალო სიკვდილებად, არამედ
რაიონის თითქმის ყველა სოფლიდან და
სხვა რაიონები ჩამოსულ ავადმყოფებს-
აც ნახათ. ნიუზი? შუშანა ექიმი, მისი
გულსწორიება, მისი თავდადება, მიუ-
ფერადი შედეგები, მისი სიყვარული, მისი
დღეგრძეობის სიძლიერე. სოფლის ექიმი
გადავიდა არის, თურავეტიც. გინჯა-
ვადი, კირურგიც. ის ყოველთვის იქ გაი-
წინდა, სადაც დაჭრილებმა, რამდენჯერ
ავადმყოფის სასოვნელად დაელოდებიან
გაუფიქრებია, რომ შუშანადიან ავადმყოფ-
ისა ბავშვებიც, ამ შვილებს, აბა შინ რა
მეტყვარება, რა სამკე მატყვოს.

კითხით ეწერილ არგემ კავახისა, მხა-
რადელ მარტო იმყოფება, ნინოშვილი და
ფასო უფროა, ნიგოზაძე, ნიგოზაძე, ნიგო-
ზაძეც, სამტრედიელ ომარ ნადაჩაძეს,
ჯურჯუყვიელ ნაგაზა ანთაძეს, ზენისონი
ნოე დუბაშვილს, მოსტაფა ნინოელ მცხე-
რისა და სხვებს. და ისინი გეტყვიან, დე-
და თუ ცოცხალი ვართ, ამ მადლიანი ექიმის,
ჩვენი საყვარელი შუშანა ექიმის დალოც-
ვითი მარცხენის ძაბობით.

ომგადამოლი ქალი საბრძოლედ დევა-
ლებიშის შესწავლისათვის 2 წიოდელი
საქმეკვლის ორდენით და მრავალი იმედ-
ილითა დაჯილდოებული, საკუთარიფლის
სსრ დამსახურებელი ექიმი, 1943 წლიდან
კომუნისტური პარტიის წევრი, შუშანა კო-
მანტი რადნიშვილ ფლის მხიარულად მო-
ძღვდილობდა ჯურჯუყვითში გერგორიელ
პარტიულ ორგანიზაციას. რამდენიმეჯერ
იყო არსული რაიონული საბჭოს დეუტა-
ტად და ჯანმრთელობის დაცვის მუშაში
კომისიის თავმჯდომარე. რაიონული ქალ-
თა საბჭოს წევრი, ჯურჯუყვიის მთავარი
ექიმი სამხარისოს, იღვის, შრომის ხალ-
ხის ბედნიერებისათვის. აღნიშნა ჯანმ-
რთელობის საზღვარეულ დგას, თეთრი ხა-
ლაით და სასიხეთი ხელში ებრძვის სიკ-
ვდილს, ებრძვის და ამარბევებს კიდეც.

თამარ დოლიძე,

დ.ნახტორი ჩაიოწული ვაჭუთის აქოშ-
ნისტური შრომისა რედაქტორი.

(ინილოური თეოლოგია)

სანიკლოს მთებში, ერთ მიუვალ ციხეში
კლდის თავზე ციხის ნანგრევია შემორჩენ-
ილი. ამ ციხეში ერთდროს თოჯინა ცხოვრობ-
და. შორს გავარდნილიყო მისი ვაჟაკობის
სახელი. იგი ებრძოდა უსამართლობას, ბეჯე-
ხალს ბატონებისაგან იცავდა. თოჯინა ბეჯ-
ეჩერ შეუნიჭეს კაცი დაპატარა, მაგრამ
ვერ ნააღვრეს ხელში. ან როგორ უნდა დაე-
კრძაო? მღვდლისა ართმედა, ღარის ამღვე-
და. ამიტომაც უფროდა ხალხს, მფარველობ-
და და ხელთახანს იცავდა. თოჯინა ამ ციხე-
ში ცოლითა და პატარა ბიჭით ცხოვრობდა.
ღამაში ყოფილა თოჯინა ცოლი. სიღამაშეს-
თან ერთად ვაჟაკოვდა დღეი ჰქონია. თო-
ჯინა რომ საწადიროდ წავიდა მთებში,
ცოლი იარაღით ხელში საყარაულობე იდ-
გა და უჭრებდა: შიში ჰქონდა ქალს —
მტერი არა ეცნო რა მისი ქმრისათვის, ასე
რატოდა ზოლდე: თოჯინა რომ სამეც ეც-
ნის, თავი არაღად წინდა ცოცხალიყო.

საგონებელს მისცემია მრისხნა ბატონი:
თოჯინა ჩემი ოდი არა ახვს, ღარის-ღა-
ტუკს ექმობდა და ხალხს მიჰყვებო, —
შესწილიდა თაყაყებს, მაგრამ თოჯინა ვინ
მიუდგებოდა!

ერთ დღისს გამოსულა ბატონი ვარით, ამ
დღისს, ქვემოთ, წუარადან ძახილი შემოს-
ნია:

— მომისმინე, ბატონო, მე, მომისმინე,
ერთხელ ვიერმის მომვლელსაც მოუსმინე,
ბატონო, სული რომ დიდგაცებს ხუმსენ! —
ვეცროდა მფერიც.

— რა ვინდა, რისთვის მოსულხარა? — უკე-
თხანს ბატონს.

— მე იმისთვის მოვსულვარ, ბატონო, მინ-
და თოჯინა მოვლეს ხერხი გასწავლი, თუ
მომისმინე, — უოქვამს მფერიც.

ბატონს თავისთან მიუწვია იგი, მფერიც.
უთქვამს:

— უნდა თოჯინა, ბატონო, რომ ტყუილად
აწუხებს თავს: თოჯინა მომვლელი კაცი ჩვე-
ნი არ მოიქნება. ამიტომ, მისი ძალით
ხელში ჩაგდება შეუძლებელია. ისევ ხერხი,
მოცულობით უნდა შევძლოთ მისი მოკე-
ლა.

— მერე და რა ხერხით? — უკითხავს ბა-
ტონს.

— როგორ და აი ასე: ციხის ქვემოთ ერთ
ადგილს, ორ კლდეებს შუა, დღისის პირის
პირის კარგა საძირია. იქ ხშირად ჩამოდის
სანადიროდ თოჯინა. ასე მოვიცქით: მოვიყვან-
ოთ იქ ვაიბი, ვაგუტოლოთ ირის რქები, ჩა-
ვაციოთ ირის ტყავი და ვაგუშვით სახალა-
ხოვად, აქეთ ბუჩქებს მოფარებულად დაგე-
მლოთ ვინმე თოჯინა.

ბატონს ტყუპში დაუჭადა მფერიც რჩევა და
ასეც მოიქცა.

ერთ დღისს გამოვიდა ვარით თოჯინა
ხედავს: ქვემოთ, დღისის პირას, ირემს
დახლობს. შეჩურხავა შინ, გამოიტანა თო-
ლა და დემოვა ძირს. თოჯინა სასრლოდ რომ
მეხალალოდა ირემს, შედგა.

დავაგრიდა თოჯინა თოფმა და „ირემი“
ძირს გაგორდა. ცოლი მადლიდან უჭრებდა
და ხედავდა ნადირისაგან ვაქმეულა გახარე-
ბული ქმრის. მაგრამ ამ დროს ვაჯარა თოფი
და თოჯინა უხულოდ დედა მიწაზე.

— მოკვლეს. მოკვლეს... მე რად მინდა
აწი უწინოდ ყოფნა? — სასოწარკვეთილი-
დან დაიკოვლა ქალმა და გადმოეშვა ციხი-
დან.

მისი შემდეგ ამ ციხეს „ერთგულუბნის ცი-
ხე“ დაერქვა სახელითა, — ამბობენ ინე-
ლოგები.

საზოგადოებრივი საქმიანობა

ქართული ცეკვები ისევე ჭვილია, როგორც კავკასიის, საღვთო აღმოსავლეთში ამირანის მიწაქვეს, ისევე უზღვედეს, როგორც ჩვენი ანბანი, ჩვენი პოეზია, ჩვენი სახალხოღებია.

ქართული ცეკვები წარმართული რიტუალების მოვლენებია. ამ რიტუალებს რაკვიათა ხასიათში ჩანს ქართული კაცის ნიჭიერების, მისი მოქნილობის, სიმკვირის, ვეკუპობისა და კეთილშობილების შერწყმა.

რა ფართული მრავალფეროვნება, ცეკვის სქემათა სირთულე და მოხდენილობა, დახვეწილი მოძრაობათა მთელი კონკალი, ისევე ხაზლართული, მჭკვარე, შედარებით, როგორც კრამინული, როგორც ლექსი „ვეფხისტყაოსნის“ და „მეფისა“!

საბოლოო განხილვის შემთხვევაში უდიდესი რუდენტები შეკრების და კრიტიკისა და ასხვს ქართული ცეკვის განვითარებაში ნინო რამიშვილი და ილიკო სუხოშვილი... მერე დიდ ასპარეზზე გამოიყვანეს უფრო დაშვებულნი, დახვეწილი, ემოციური...

ქართულმა ცეკვებმა განაცვიფრეს მრავლის მსახივრობა მათთვის, აბნათი გახსოვდა ახალი თეატრები: „არასოდეს, არასოდეს, არასოდეს ამერიკას არ უხვავს ახალი სანახაობა“. „ქართველებმა შეღწეეს სახელო თეატრის კარი“. „როცა უფროები, როგორც ცეკვები ქართველები, ვინაა ილიკო...“. „ქართული რიტუალები და წმინდა ნინოს საწარულებია“. „ქართველებმა დაიპყრეს ლონდონი... დაიპყრეს პარიზი... დაიპყრეს სტამბოლი...“. „საქართველოს სახელი უნდა ერთ-ერთი ქუჩის სახელი იქნებოდეს...“, „14-ეტი აიხდა ფარად ლასკალში“. „ეს ფანტასტიკურია“!

აგრც ასე, საქართველოს ხალხური ცეკვის სახელმწიფო დამსახურებულმა ანამხლებმა შეიძინა აღნიშნა თეატრის არსებობის 25 წლის იუბილემან სახელი და დიდება მოუტანა საქართველოს. იმავალის წარმატებებშია და რომ იმავალის, მის თეატრისა წყაროს ტალღა და ჭქერი არ უნდა მოკლავდეს. ამისთვის, როგორც მწარეველ აღმარებლებს შეეფერებათ, ნინო რამიშვილი და ილიკო სუხოშვილი კიდევ ერთ სახელმწიფო საქმეს ჩაუყარეს საფუძველი. მათი ინიციატივით შეიქმნა ქორეოგრაფიული სტუდია, რომელიც ანამხლების ბაზზე იარსებებს.

ნორჩი მოცეკვავენი სწავლების პირველ წელს დაუფლებიან ქართული ცეკვის უფროსი ილიკოს, მომავალ წელს მათ წვედებიან ცეკვის კომპოზიცია, შეინახვილიან მსახიობის ოსტატობას, ათავისებენ გრიბის საიდუმლოებს, ხოლო შემდეგ კარსზე ძირითად შეისწავლიან

ქართულ ცეკვებს მთლიანობაში. გრაციის, პლასტიკის, ემოციის, ტექნიკური სრულყოფის გათვალისწინებით.

...მ დღესაც ცეკვის ჩვეულებრივი კავთილი იყო. მოსწავლეთა ერთ გუნდს ამუცადებდა საქართველოს ხალხური ცეკვის სახელმწიფო დამსახურებულ ანამხლის წამყვანი სოლისტი, ტრენინგ-ლიკის სახალხო არტისტი ფრიდონ სულაბერიძე.

გამოცო მთელმა დისკომინამ, ცეკვის ილიკოსის სირთულეს. მერც ამაღელვებულად, ლაღად არსებობდა ეს ტანმადლი, უჩვეულოდ სხამტი გოგონები და მიწები გასას და ცერულად, უფროსებსა თუ გრისანსაროვან და ორასსაროვან ვარსებებს! როგორც ენერგია, მომხმამაღალი გრაციის იგრამნა მათ მთარსამაში ფრიდონ სულაბერიძე უხნიდა ნორჩებს თვითოფულ მოძრაობას, სხვადასხვა ცეკვის ხასიათს, ენარღულ მრავალფეროვნებას, მიმიკას, შინაგან განწყობას.

— რბილად დაყრდნე ტერტი იტაკს, თავი ახუად ხსწი, გამოარტი, აი, ასე, კარგია, — უწარბებდა მათ ფრიდონი.

ისინი ხაყრად სერიოზულნი იყვნენ, როგორ ანთებდათ თვალბი ბუმბუსი პატარა რაინდები თავდაუწყებთ სწავლობდნენ ხორშობს, ეახებუდნენ, სხვადასხვა ფრაკაობის, ფერსულის სხვადასხვა ელემენტებს. შეისვენეს. ვისარბებულ პაუსით და ფრიდონს უმარაგი შეეითხვა მივეცი...

მიამბო, რომ დაშთავრა კულტურის მართლებლო სასწავლებლის ქორეოგრაფიული განყოფილება, თავდაუწყებთ უყვარს ქართული ცეკვები. 19 წელია ანამხლის სოლისტი. როცა მიღწანს „ლასკალს“ თეატრის სცენაზე „ქართული“ შეისრულა, განსაკუთრებით დღეადა. უნიოდ სიღრის მიქში არ დაეწუნებოდა მის ოსტატობა. ფრთები შეების, როცა გაუგეს და აღტაცება ვერ დაფრტეს... სადაუ არ უნდა ყოფილიყო — სინდონი, პარიზი, ლონდონი, თუ ბერლინი, ენატრებდა რუსთავიელ გავლას, ჩვენებური წვიმა, ჩვენებური მწვე, ანამხლიან ერთად მიმეწავრება იამონი. სწერა, რომ გამოარჩვეს. ქსეოფილი, რომ აღლადარსებულ ტელდათ უყრდლებს არ აკლებენ საბოლოო კავთრის სახალხო არტისტები ნინო რამიშვილი და ილიკო სუხოშვილი. სტუდიის ურსდამთავრებულნი მიოდნენ დამლობის. საუციუნისი ჩიარსებებანი საქართველოს სახელმწიფო დამსახურებულ ანამხლში... და არ მოაპულება ჭქერი და ტალღა ქართული ცეკვის დამდინარეს...

ფორ. დ. იაქობაშვილისა.

ქართული ფლოტი

„ბათუმი, ჩემი პატარა ნავი“ — წერდა უფროდ დღეებში ახალგაზრდა პოეტი ალექსანდრე საგია. ასე დინახა პოეტის თვალმა ზღეში შეჭრილი ბათუმი, აჭარის ეს კვალეცი დღედაღამი.

იგი, როგორც ყველა ზღისპირა ქალაქი, ხმაურაინი და სიცოცხლით სავსეა. პირველი შეხედვისათვის თვალში გვეჩვენო პირველად და დასვენებული სივრცე, რაც ისევ ზღვის მიზიდულობითაა გამოწვეული.

ბათუმი სამრეწველო და საკურორტო ქალაქია. უკანასკნელ წლებში კიდევ უფრო გაიზარდა მისი მნიშვნელობა, როგორც სანავსადგურო ქალაქისა, განსაკუთრებით სამაჟიკო კი ისაა, რომ ამ ქალაქში დგას ქართული ფლოტი.

ქართული ფლოტი არც ისე დიდი ხნისაა. იგი 1967 წელს შეიქმნა და თავდაპირველად ცამეტ ტანკერს ითვლიდა. მოკლე დროს

მანძილზე ტანკერთა რიცხვმა ორმოცს მიაღწია. ისინი ემსახურებიან შავზღავეს არსებულ საბჭოთა სარეწაო გემებს, შიკვე მათთვის საბავდი სარეწაო. თუმცა საქმე მართკ ამით როდი ამორჩურება, ვაშლდმეობით სერავენ უყოღებანი ზღვეს და მსოფლიოს მრავალ ქვეყნისათვის ეზიდებიან ნავთისა და ნავთობპროდუქტებს. მათ რეგულარული საზღვაოსონი ხაზები აქვთ საზღვაკარების ისეთი დიდი ქვეყნებისაკენ, როგორცაა ინგლისი, გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა, იტალია, ბულგარეთი, რუმინეთი, გვინეა, არბთა გაერთიანებული რესპუბლიკა. მარტო 1970 წელს ჩვენი ტანკერები იყვნენ მსოფლიოს ოცდაექვს ქვეყანაში. საწვავი მიიტანეს ინდოეთში, ცელონზე, სომალში. ტანკერმა „ბუგულამამ“ დაღმწეკა ჩრდილო არტყკა, საზრეთ ატლანტიკაში კი მოამარგა საბჭოთა შეთვეზებში.

ქართული ფლოტის ზრდაზე მეტყველებს მის ფაქტი, რომ 1967 წლიდან შედარებით საკავშირო ტერიტორიდან ხეუჩერ გაიზარდა, ხოლო საზღვაკარეთის ქვეყნებთან — შეიღვეკი. ქართული ფლოტის შეიღვეკი ურთიერობა აქვს ბალტიისა და შვეიზრდისპირეთის უდიდეს სამუტერ პორტებთან. უახლოეს მომავალში ეს ურთიერობა კიდევ უფრო გაფართოვდება, ვადიდდება და გაზმირდება ტერიტორიებზე. მიმდინარე წელს პორტის ყოველდღიური შემოსავალი 130.000 მანეთს მიღწევს.

განსაკუთრებული შრომაით გმირობით შეხედნენ საიბოლო 1971 წელს შეზღვაკერები. ახალი წარმადებებით აღინიშნა საბჭოთა საქართველოსა და საქართველოს კომუნისტური პარტიის 50 წლისთავი. შეიქმნა კომუნისტური შრომის ეკიპაგები. ტანკერი „ანაკლიას“ ეკიპაგი ერთერთი პირველიაა, რომელმაც მოიპოვა ეს საპატიო წოდება. სწორედ მისი ინიციატივით იყო შემოღებული ასღლიანი ვახტი სკპ XXIV ყრილობის აღსანიშნავად.

თავდაღებულად შრომათენ ტანკერების — „თბილისის“ (კაპიტანი თ. ვაიღამაშვიტი), „გორის“ (კაპიტანი რ. ახობაძე), „კრემენჩუკის“ (კაპიტანი ი. ვინკარაძე) და სხვათა ეკიპაგები.

იუგოსლავიის ქალაქ სპლიტიმ ახლანდენდა და ვადავცა მაღალი წყალწყვის ტანკერი „საბჭოთა საქართველოს ორბოღაათა წელი“, ქერში შენდება ტანკერი, რომელიც ატარებს მამაგი კომპაგირელო ქაღალდის — ნადედა კერჩენოს სახელს.

ქართულ ფლოტში ინტერნაციონალური ეკიპაგებია. ამ არან ქართულები, რუსები, სომხები, ბერძენები...

მეზღვაკერის ფორმაში ვერ შეხედვდით მხალად ამიანს. ქართულ ფლოტში მაღალეკლოფიკური მტერმანებითა და მექანიკებით ურრუნეწყოუს ბათუმის საზღვაოსანსწავლებელი, ხოლო მატროსებსა და მორირისტებს ბათუმის პროფექციური სასწავლებელი უზრდის. ბათუმის საზღვაოსანსწავლებლები ამჟამოვიღებენ კადრებით ადგილობრვი ფლოტის მოთხოვნილებას. აჟაურ კადრებს ჩვენი ქვეყნის ბევრ სხვა ნავსადგომშიც შეხედვდით.

აი თს, რასაც მიღწეა ქართულმა ფლოტმა თავისი არსებობის მოკლე, სულ რაღაც ოთხი წელი მანძილზე. კიდევ უფრო დიდია მისი მომავალი პერსპექტივები. 1975 წლისათვის მის გაფართოვებში იქნება 68 ტანკერი, რაც უდიდეს საზღვაო ძალას წარმოადგენს. გაიზარდა საკურო ურთიერობის საზღვაკარების ქვეყნებთან. ყოველივე ეს კი საგრანობლად ამაღლებს ერთნულ შემოსავალს.

ქართული ფლოტი კვლავაც შორს გაიტანს საქართველოს სახელს. კიდევ ბევრ ქვეყანას მოვილიან და იქ ჩვენი ქვეყნის ორბიებს დაცევენ: „ნიკოლოზ ბარათყელო“, „თბილისი“, „ქუთაისი“, „გორი“, „პოტოქოში“, „საბჭოთა საქართველო...“

უსპოკი იპოკი

ბნელ ხევიანში ვატი ქალიშვილისა-
კენ დახარა საკოცნელად, მაგრამ მან
ხელი არას:

— შე არასგზით არ მოგცემთ ამის
უფლებას, სანამ არ გათხოვდები.

— მაშინ ჩაიწერეთ ჩემი ტელეფონ-
ის ნომერი და როცა გათხოვდებით,
მაცნობეთ.

* * *

ქორწილში ერთი ქალი ეუბნება
მეორეს:

— პატარაძალი რაღაც დაღლილი
ჩანს...

— აბა რა ეუბნება! ამ ადგილისთვის
ათი წელი იბრძოდა!

* * *

ერთი მეგობარი ამბობს მეორეზე:

— ამინც, როგორ დაბერდა? ახ-
ლა ის ჯერ მენუს ათვადიორებს და
მხოლოდ შემდეგ — ოფიციატ ქალს.

* * *

კინოთეატრისად გამოსული ცოლი
ეუბნება ქმარს:

— მაინც, ვერ გამბედა, რა არის
ამისთანა ეს ბრეტკი პარლიზოლის-
დაბოლოს, ეს ვარცხნილობა რომ არ
შეიძენეს, ეს ტანი და მკერდი, რაღა
დაჩრდებს?

— შენ, — კუჭტად უპასუხა ქმარმა.

* * *

მოსულენ მათხოვარი ბროდების
ტროტუარზე წის და ტირის. გამე-
ლული ციოთება:

— რატომ ტირი?

— ჩემი ცოლი გამახსენდა. ის რომ
ცოცხალი ყოფილიყო, მე აქ არ ვიჭ-
დებოდი.

— ალბათ, მიღღარი ცოლი გუაა?

— არა, მაგრამ ის ჩემს მავიჯრად
მათხოვრობდა.

* * *

— დედოკო, მამამ მოთხრა, ჩვენ მამა-
ნიშნებისგან გავჩნდიოთ. მართლმთა?
— არ ვიცი, გენაცვალე, მამაშენი
ყოველთვის უარსუ ეყო ჩემთვის თა-
ვისი ნათესავები ბუცო.

* * *

სადრევე გააღმასხებული ცოლი
ეუბნება ქმარს:

— დღეს რენეი შემცვდა და მოთხ-
რა, რომ შენ ძილში მხამაღლა ხერხი-
ნავ. საინტერესოა, მაინც, სად ხვდე-
ბი?

— როგორ შეგადილა ჩემზე ემა
თქვა? — აღშფოთებით პასუხობს ქე-
არი. — არსად, სამსახურს გარდა, მე
ელენს არ ვხვდები.

შეჩხეული სუსვის კაპიტანის გაყვლა

მოწმედელი ცაზე თეთრი სეტვი აღმართა
და მალე „დაიხსვრა“, წაიშალა. მერე ისევ
გაუჩინდა და გაუჩინარდა; ასე განმეორდა
მრავალჯერს. ჩრდილოეთის ცილის ერთმა
შად ქარბუქი მოხვდა. თვალი ფიჭვებით ავე-
სო ქურჭლი გახვეულ მგზავრს. თოვლის კო-
რიანტელში ძლივს მოჩანს მისი ღამაზე სახე
და მოცინარი, ბრწყინავი თვალები. ქარმა
ხომალდის საფარის ხმა მოიტანა. მგზავრმა
ნაბიჯ უშტა, დარჩენილი მანძილი სირბი-
ლით გალია და ის ის იყო გემი ბაგირით
გამოაბეს, რომ ისიც მივიდა წღვის პირას.
ტრაპი დაუშვეს თუ არა, გემზე ავიდა. მე-
ზღვაურებმა მას თავის მდამბად დაკვირია და
თავმჯავრებელი აღტაცებით მიესალმნენ. და,
აი, მტურმარამ მოხანა კაპიტანი, ხელი ჩამო-
ართვა:

— მომილოცავ ძნელი დავალების შესე-
რულება და შენ მშვიდობით დაბრუნება, —
წყარალა ხმით მიმართა მან კაპიტანს.

— გამდლობო, ცალა აღექსნდრებს ასუ-
ლი, — ბუხულა ხმით უპასუხა, „წღვის
ვეფხვმა“ და ეკიპაჟის სახელთ ქალს სახა-
სოვარი სუვენირი გადასცა...

ციალა გავაშვოლი ბათუმელია. იქაური
საშუალო სკოლა და სამედიცინო ტექნიკუმი
დაამთავრა. ქალიშვილი ბათუმის საზღაოს-
ის სასწავლებლის კურსდამთავრებულს —
კონსტანტინე ვარდაშვილს შეუყვარდა და
ახლდავარებში შეუღლდნენ. ახალბედა წღვა-
ოსანი არხაგელსკში გააშვეს. ჩრდილო-
ეთში წასულა საზეიმო-საქორწინო მოგზაუ-
რობად იყო და დამოუკიდებელი ცხოვრების
დასწყისიც...

გავაღ უნუბი. კონსტანტინემ ასიათასო-
ბით მილი ძნელი გზა დაფარა. ცალა ვარდა-
შვილის ხმა და კაპიტანის შორეული ცტყრის
კაპიტანს შეუღლოლაში კი არ გამოიხატა,
იგი გაბა მეზღვაურთა ოჯახების ერთგული
მეგობარი და დახმარე, მათი ჭირისა და
ღვინის მოზარე.

საგროსა საქმისთვის, სხვისთვის უნაგარო
წარუნა ნებით იტყვითა შრომალორე კუთხეს
მომოწრულმა ქალმა და ხაზმანა დილისუ-
ლად შეიფურა მზრუნველი; 1956 წელს სანა-
ოსისნს ქალთა საბჭოს თავმჯდომარედ აირ-
ჩიეს. მას შემდეგ უფრო დაახლოვდა ცო-
ლა მეზღვაურთა ოჯახებს, მათი ცოდებისა
და შეიღების შიშირი ტტურმარი გახდა. ენა-
რება საყუფრცხოვრებო საყთობის მოგვა-

რებაში: ვის ბინის შეეცებთა, ვაფაროვება
სკირებუა, ვის ბავშვის სკოლაში მოწყობა
თუ გაღაღუბებელი სამედიცინო დახმარება...
ქალთა საბჭოს თავმჯდომარე ყველას საყო-
რობათა საქმის კურსშია მუდამ და სანაოს-
ნის ხელმძღვანელებიც ხელს უმართავენ, ენ-
ბარებათა სასიყთო საქმეების მოვარებაში.

სხვა საბატოო მისიაც აკისრია ციალა ვარ-
დაშვილს, იგი გზას უღოსტავა შორეულ
წღვასოსნობაში მიმავალ ყველა გემს, ეს საქ-
მე ტრალიცად იქცა. არხაგელსკელი მე-
ზღვაურები ცტურმორწმუნენი როლი არიან,
მაგრამ ბევრ კაპიტანს სტყრა, რომ ბედნი-
ერად მოავრება რეისი ციალა ვარდაშვი-
ლის მიერ დალოცული გზაზე. ვინ იცის, რამ-
დენჯერ შეეღებებია და გაუცილებია მას სკო-
რის ტტეფედი „იტირბი“, „შეღომორღე-
ბი“...

ამს წინათ თომავალმა „ბელომორღესე-
მა“ რიგიდან ჩაიტანა ტვირთი. ჩვეულებრივი
ამბედა; არხაგელსკელია მხოლოდ ის, რომ
ხომალდის სატურს მევაასე ნომერი აწერია.
ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ხომალდი მეთაოსად
ჩაუშვეს ღუზას არხაგელსკში. ვარდაშვი-
ს გადაცილებული იყო ეკიპაჟს სამხასოვრი
პროის მართვის. კაპიტანმა ვ. ბურაკოვმა
თვითი გადავალად დამხმდრებს და „ერთხანს
გამტრებულად დარჩა. თითქმის ვიღაცა მოი-
ნაკლისა. „პო. — დარაქტა მან თავისთვის, —
ციალა აღექსნდრებს ასული ორი შვილის
ღედდა და აბა როგორ - მოახერხება ასეთ
უფროო დროს ჩვენს ზეიმში მონაწილეუ-
ბას?“ კაპიტანს სინანული მხოლოდ წუთი-
რი აღმჩინდა.

— ღიდება და პატევი „ბელომორღესე-
ლებს“, — წყარალდა ხაზის უკან მანძი-
ლისნის ხმა და კაპიტანთან მისაცხებდა
გაიხანა თვისთხანად, სტეტირად ფოტო-
ფურნალისტმა მოეჩიემე წმინტრად გაიჩი-
რდა და საზეიმო შეხვედრა ფოტოფორზე
აღტედა. კაპიტანს სიხარული გაურაკცდა
და სიღოვებით მიიღო ბედნიერი ნაოსნო-
ბის თიღისმა — ყვევლების თიღული და
ახალი წარმატებების მოსაპოვებლად განე-
წყო...

მიიღ და ნუ შეტყრთლები ციალს იმ თა-
ვისსიტყვებში, რომელებიც იგი ბედნიერი
მგზავრობის სიმბოლოდ მაჩინაით!

ქართული ფლოტი

„ბათუმი, ჩემი პატარა ნავი“ — წერდა უღლო დღეობები ახალგაზრდა პოეტი ალექსანდრე საჭია. ასე დაიწმა პოეტის თვალში ზღვაში შეჭრილი ბათუმი, აჭარის ეს კვლევითი დღეობები.

იგი, როგორც ყველა ზღვისპირა ქალაქი, ხმაირანი და სიციხლით სავსეა. პირველი შეხედვისთანავე თვალში გვეცხათ მოგზაურთა და დამსვენებელთა სიჭრბე, რაც ისევე ზღვის მიზიდულობითა გამოიწვევს.

ბათუმში სამრეწველო და საცხოვრებელი ქალაქია. უდასწყველ წლებში კიდევ უფრო გაიზარდა მისი მნიშვნელობა, როგორც სანავსადგურო ქალაქისა, განსაკუთრებით საბაჟო კი ისაა, რომ ამ ქალაქში დგას ქართული ფლოტი.

ქართული ფლოტი არც ისე დიდი ხნისაა. იგი 1967 წელს შეიქმნა და თავდაპირველად ცამეტ ტანკერს ითვლიდა. თანამედროვე დროს

მაშინაღვე ტანკერთა რიცხვმა ორმოცს მიაღწია. ისინი ემსახურებიან შავზღვაზე არსებულ სამჭობოთა სარეწობო გემებს, მიაქვით მათთვის თხევადი საწვავი, თუმცა საქმე მართკ ამით რაღაც ამოწურება, გამოდგება სერკვენ ურადეგანო ზღვებს და მსოფლიოს მრავალი ქვეყნისათვის ზღვიდან ნავთობსა და ნავთობპროდუქტებს. მათ რეგულარული საზღვაო ხაზები აქვთ საზღვარგარეთის ისეთი დიდი ქვეყნებისაკენ, როგორცა ინგლისი, გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა, იტალია, ბულგარეთი, რუმინეთი, გრინა, არაბთა გაერთიანებული რესპუბლიკა. მართკ 1970 წელს ჩვენი ტანკერები აუგუნ მსოფლიოს ოცდამეექვსე ქვეყანაში. საწვავი მიიტანეს ინდოეთში, ცვილიანში, სომალში. ტანკერმა „ბუგულაშვილი“ და „ლაშქრა ჩრდილო არქტყა, სამხრეთ ატლანტიკაში კი მოამარგა სამჭობო მეთევზეები.

ქართული ფლოტის ზრდაზე მეტყველებს ის ფაქტი, რომ 1967 წელთან შედარებით საკავშირო ტვირთბრუნვა ხუთჯერ გაიზარდა, ხოლო საზღვარგარეთის ქვეყნებთან — შეიფერ. ქართული ფლოტის მჭობო ურთიერთობა აქვს ბალტიისა და შვიგზისპირეთის უდიდეს სამჭობო პორტებთან. უახლოეს მომავალში ეს ურთიერთობა კიდევ უფრო გაიზარდდება, გადაიღდება და გახშირდება ტვირთბრუნვის მიმდინარე წელს პორტის ყოველდღიურ შემოსავალი 130.000 მანეთს მიაღწევს.

განსაკუთრებულ შრომათი გმობით შეხედუნენ საიუმბლო 1971 წელს მზღვაურები. ახალი წარმტებებით აღინუნა სამჭობო საჭრთველსა და საჭრთველს კომუნისტური პარტიის 50 წლისთავი. შეიქმნა კომუნისტური შრომის გვიანები. ტანკერ „ნავლიან“ ეკიპაგი ერთ-ერთი პირველთაგანია, რომელმაც მოიპოვა ეს საბჭოთა წოდება. სჭობედ მისი ინიციატყეით იყო შეიქმნებული ახლიანი ვახტი სკყ XXIV ყრილობის აღსანიშნავად.

თავადებულად შრომათუნ ტანკერების — „თბილისი“ (კაპიტანი თ. ვაიდაშვილი), „გორის“ (კაპიტანი რ. ახობაძე), „კრემენუკის“ (კაპიტანი ი. ჭინჭარაძე) და სხვათა ეკიპაგები.

იუგოსლავიის ქალაქ სპლიტში ახლანდ აუნდა და გადაეცა მალაი წყალწყვის ტანკერი „სამჭობო საჭრთველს ორმოცდაათი წელი“. ტერში შენდება ტანკერი, რომელიც ატარებს მამაცი კომავშირული ქალიშვილის — ნადედა კურჩინოს სახელს.

ქართული ფლოტში ინტერნაციონალური ეკიპაგებია. აქ არიან ქართველები, რუსები, სომხები, ბერძენები...

მზღვაურის ფორმამი ვერ შეხედებით მზღალ ადამიანს. ქართული ფლოტის მალაკვალიტყური შტურმანებითა და მექანიკებით უხრუნველყოფს ბათუმის საზღვაო სასწავლებელი, ბოლო მატროსებსა და მოტორისტებს ბათუმის პოტეკნიკური სასწავლებელი უზრდის. ბათუმის საზღვაო სასწავლებლები აკმაყოფილებენ კადრებით დეგალიბრირებულ ფლოტის მოთხოვნილებას. აქაურ კადრებს ჩვენი ქვეყნის ბევრ სხვა ნავსადგურშიც შეხედებით.

ის ის, რასაც მიაღწია ქართულმა ფლოტმა თავისი არსებობის მოკლე, სულ რაღაც ოთხი წლის მანძილზე, კიდევ უფრო დიდია მისი მომავალი პერსპექტივები. 1975 წლისათვის მის განკარგულებაში იქნება 68 ტანკერი, რაც უდიდეს საზღვაო ძალას წარმოადგენს. გაიზრდება საცხოვრო ურთიერთობა საზღვარგარეთის ქვეყნებთან. ყოველივე ეს კი საგონიშნობლად ამაღლებს ქართველ შემოსავალს.

ქართული ფლოტი კვლავაც შორს გაიტანს საქართველოს სახელს. კიდევ ბევრ ქვეყანას მოივლიან და იქ ჩვენი ქვეყნის ღირსებას დაიცვენ: „ნოკოლოზი ბარბაქაძე“, „თბილისი“, „ქუთაისი“, „გორი“, „ბორჯომი“, „სამჭობო საჭრთველი“...

უხსოვარი იაშორი

ბნელ ხევიანში ვაფი ქალიშვილი-სა-
კენ დახიზარა საკაცენელად, მაგრამ მან
ხელი მკრა:

— მე არასგზით არ მოვცემთ ამის
უფლებას, სანამ არ გავთხოვდებით.

— მაშინ ჩაიწერეთ ჩემი ტელეფონ-
ის ნომერი და როცა ვათხოვდებით,
მაცნობეთ.

* * *

ჭურჭილში ერთი ქალი ეუბნება
მეორეს:

— პატარაძლი რაღაც დაღლილი
ჩანს...

— აბა რა იქნება! ამ დაღლიბთვის
ათი წელი იბრძოდა!

* * *

ერთი მეგობარი ამიბობს მეორეზე:
— ამინც, როგორ დაბერდა? ახ-
ლა ის ჯერ მინელს ათვალისკრებს და
მხოლოდ შემდეგ... — ოფიციატ ქალს.

* * *

კინოთეატრიდან გამოსული ცოლი
ეუბნება ქმარს:

— მანც, ვერ გამიგია, რა არის
ამისთანა ეს ბრიჯიტ ზარდლი ბოლოს-
დაბოლოს, ეს ვარცხნილობა რომ ამ
მქონელს, ეს ტანი და მკერდი, რაღა
დარჩება?

— შენ, — კუშტად უმასსუხა ქმარმა.

* * *

მოხუცი მათხოვარი ბროდვეის
ტროტუარზე ზის და ტრის. გამე-
ღილი ტკიობება:

— რაბო ტირიო?

— ჩემი ცოლი გამახსენდა. ის რომ
ცოცხალი ყოფილიყო, მე აქ არ ვიჭ-
დებოდი.

— ალბათ, მდიდარი ცოლი გქა-
ვდა...

— არა, მაგრამ ის ჩემს მაგვირად
მათხოვრობდა.

* * *

— დედოკო, მამამ მითხრა, ჩვენ მა-
ინუნებისგან ვავრჩებით. მართალია?

— არ ვიცი, გენაცვალე, მამაშენი
ყოველთვის უარზე იყო ჩემთვის თა-
ვისი ნათესავები გეცნო.

* * *

საღილზე გააღმასებული ცოლი
ეუბნება ქმარს:

— დღეს იღენი შემხვდა და მითხ-
რა, რომ შენ ძილში ხნამაღლა ხვრი-
ნავ. საინტერესოა, მანც, სად ხვდე-
ბით?

— როგორ შეგიძლია ჩემზე ე-
თქვა? — აღფრთოებით პასუხობს ქმა-
რი. — არსად, სამსახურს ვარდა, მე
იღენს არ ვხვდები.

უმსკულო სუსპონ საქონის გაყიდვა

მოწმენდილ ცაზე თითონ სვები აღმართა
და მალე „დამოსხვრა“, წაიშალა. მერე ისევ
გამოჩნდა და გაუჩინარდა; ასე განმეორდა
მრავალჯერს. ჩრდილოეთის ცილის ერთბა-
შად ქარბუქი მოჰყვა. თვლი ფიციებით ავე-
სო ქურჭში გახვეულ მგზავრს. თვლის კო-
რინტელში ძლივს მოჩანს მისი ღაპაზი სახე
და მოციანარი, ბრწყინავი თვალები. ქარმა
ხომალდის საყვირის ხმა მოიტანა. მგზავრმა
ნახიჯ უმატა, დარჩენილი მანძილი სიბიბი-
ლით გალია და ის ის იყო გემზე ბაგრიო
გამოაბეს, რომ ისიც მივიდა ზღვის პირას.
ტრამი დაუშვეს თუ არა, ვერაუ ჯიდა. მე-
ზღვაურები მის თავის მდებალე დავკირია და
თავგაუყუებულ ატაკციებით მიესალმნენ. და-
აი, სტუმარმა მონხა კაპიტანი, ხელი ჩამო-
აჩოხა:

— მომილოცავს ძნელი დავალების შეს-
რულება და შინ მშვიდობით დაბრუნება, —
წკრიალა მით მიმართა მან კაპიტანს.

— გმადლობთ, ცილა აღეცხსანდრეს სუ-
ლი. — ბუზნა ხმით უმასხა, „ზღვის
კვებუმა“ და ეკიპაჟის სახელით ქალს ნახაზ-
ცილორ სუვენირი გადასცა...

ცილა გუგუშვილი ბათუმელია. იქაური
საშუალო სკოლა და სამედიცინო ტექნიკუმი
დაამთავრა. ქალიშვილი ბათუმის საზღვაოს-
ნო სასწავლებლის კურსდამთავრებულს —
კონსტანტინე ვარდაშვილს შეუყვარდა და
ახალგაზრდები ერთადდნენ ახალგაზრდა ზღვა-
ოსანი არხანგელსკში გამაწყნეს. ჩრდილო-
ეთში წასლა საზოგადო-საქონელი მოგზაუ-
რობაც იყო და დამოკიდებული ცხოვრების
დასაწყისიც...

გადაე წელი. კონსტანტინემ ასიათასო-
ბით მილი მწილი გზა დაფარა. ცილა ვარდა-
შვილის რელი მართკ შორეული ცურვის
კაპიტანს მთელირობაში ექ არ გამოხატა,
იჯა ვახდა მეზღვაურთა ოჯახების ერთგული
მეგობარი და დახმარე, მათი ჰირისა და
ღიისის მოზარბა.

საერთო საქმისთვის, სხვისთვის უანგარო
ზრუნვა ნებით იტვირთა მშობლიურ კუბებს
მოზოიერებულმა ქალმა და ხალხმაც დირწუ-
ლად შეიფარა მზრუნველი; 1956 წელს სანა-
ოსოსნო ქალთა საბჭოს თავმჯდომარედ აირ-
ჩიეს. მას შემდეგ უფრო დაუხლოვდა ცი-
ლა მეზღვაურთა ოჯახებს, მათი ცოდვებისა
და შვილების სწორი სტუმარი გახდა. ეხმა-
რება საყოფაცხოვრებო საკითხების მოგვა-

რებაში: ვის ბინის შეკეთება, გაფართოება
სტირება; ვის ბავშვის სკოლაში მოყვობა
თუ გადარღვებულ სამედიცინო დახმარება...
ქალთა საბჭოს თავმჯდომარე ყველას საქო-
რობებათა საქმის კურსშია მუდამ და სანაოს-
ნოს ხელმძღვანელებიც ხელს უმარბავენ, ეხ-
მარბებათა სასიყვო საქმეების მოგვარებაში.

სხვა საბატო მისაც აქისთა ცილა ვარ-
დანაშვილს, იგი გზას ულოცავს შორეულ
ზღვაოსნობაში მიმავალ ყველა გემს, ეს საქ-
მე ტრადიციად იქცა. არხანგელსკელი მე-
ზღვაურები ცრუმორწმუნენი რელი არიან,
მაგრამ მეტრ კაპიტანს სტყრა, რომ ბედნი-
ერად მთავრდება რეისი ცილა ვარდანაშვი-
ლის მიერ დადოვლები გზაზე. ვინ იცის, რამ-
დენჯერ შეგებებია და გაუცილებლია მას „გო-
რჯიკი სღეოვი“ „ირტიში“, „ბელმოორღე-
ნი“...

ამას წინათ თონმავალმა „ბელმოორღეს-
მა“ რიგგან ჩაიგნა ტვირი. ჩვეულებრივი
სამზავა; არჩვეულებრივია მხოლოდ ის, რომ
ხომალდის საგზურს მეთაზე ნომირი აწერია.
ეს კი იმის ნიშნავს, რომ მთავალი მეთაზხედ
ჩალსევის ღუზსა არხანგელსკში. შუალაშს
გადაცილებული იყო ეკიპაჟს სამხსოვრო
პირიში მირბთვის, კაპიტანმა ვ. ბუგროვმა
თვლი გადაავლო დამხვეურებს და ერთბაშან
გამტრებული დარჩა. თითქოს ვიღაცა მიო-
ნაქლისა, „ოპო—გაიფიქრა მას თავისთვის,—
ცილა აღეცხსანდრეს ასული ორი შვილის
უღერია და ამა როგორ მოახტებებდა ასეთ
დღეროი დროს ჩვენს ზეიმში მონაწილეო-
ბას? კაპიტანს სინანული მხოლოდ წუთიერ-
ი აღმოჩნდა.

— აღმნა და პატივი „ბელმოორღესე-
ლებს“; — აწკრიალდა ხალხის უკან მანდი-
ლოლისნ ხმა და კაპიტანთან მისხველივი გზა
ეკისან თავისთავად, სტიქიურად ფრტო-
ურწინალობაში მოწეიმენი წამებრედ გააჩი-
რადლდა და საწეიმო შეხვედრას ფოტოგრაფე
აღებულა. კაპიტანს სიხარული გაუორკცდა
და სიამოვნებით მიიღო ბედნიერი ნაოსნო-
ბის თილისმა — ყვავილებით თიავებული და
ახალი წარბატებების მოსაპოვებლად განე-
წყო...

მილი და ნუ შეურთებელი ცილას იმ თა-
ყვისნისცემულს, რომელითა იგი ბედნიერი
მგზავრების სიმბოლოდ მიიჩნათ!

ნიკოლოს გილიენი და ქართული ლიტერატურის

საიესა სხეაქოვა

რაისა ახმატოვა ცნობილი ჩერნი პოეტია. მისი ლექსები მრავალ
ენაზეა თარგმნილი. პოეტი ქალი ამჟამად ჩერნი-ინგუშეთის მწე-
რალთა ორგანიზაციას ხელმძღვანელობს.

შემოდგომა. ცამ წვიმა ასეა
და ტყის აღარ ქვავს მწველი წყურვილი.
მხარზე ნეკერხნის ფოთლი ნაზად
მეგება შენი ხელის გულივით.

ფრთხანე ქარი იღვიძებს აგერ,
სულიერით ჩემს თმებში გოგავს —
მგონია, შენი შემეხურ ბაგე
და ამიღანდა ორივე ლოყა.

უცებ ტყის შერი სხივმა გაკეთა
და ჩაიძირა ჩემს ღრმა თვალებში
და მომჩვენა: ჩემს ღრმა თვალებში
შენ ჩაიხედე მწველი ალერსით.

დაღამდა. სიძინავს სოფელს დამეში,
დადუმებულა ირველოვ ყოველი,
მაგრამ კარს იჭით თითქოს ჩამხმის
ფეხის ხმა და შენს მოსვლას მოველი.

მე ყველაფერი შემიძლია:
დავფარო წვეწა,
დავმალო დარიღი, შეგვიცინო ნაზად და წყნარად,
მწვევად გვიცინო ცრუმის ვერ მომგვრის, ვიყო მოთმენა
და შენ არაფერს არა გთხოვ, არა.

მე შემიძლია
შევიშორალო ცრემლი და, როგორც
უზრუნველ გოგომ, ვიკისკისო გაუთავებლად,
არც გული ვზოგო, არც სული ვზოგო,
გაქმე სიცოცხლედ და უკვდავებად.

ძალმის მიყვარდეს, როგორც პირველ გაზაფხულის გაშვ,
თუმცა ვუბოში შემოვიდა უკვე ზამთარი,
ვიქვე ტყის მოთხივად, განიადის გაშვ,
რომ აფეთქდება პირველ სხივთა დღინით დამთვრალი.

მე ყველაფერი შემიძლია:
გავშალო ფრთები,
დავგაზო დროშის ქარავნები, ცად რომ იძვრიან,
მაგრამ არ მიზოგო — დავგოგო მითხე,
მშობელი მითხე და დავიწყება არ შემიძლია.

მე სიფრთხიანა ყინული ვარ, ვითარცა ბროლი,
ძალმის დავიმხმე, დასამხმეველ თუკი გამწირავ,
მაგრამ მე ძალმის უნაწეს სუნთქვისგან თრთოლივით
დავდნე და მისივე ვიქვე შენი სულის ნაწილად.

პოდა, გამათხე, საყვარელო, გამათხე ჩქარა
გულის სითბოთი, თვალთა შუქით, რომლითაც დამშკერ,
გაზანდე ჩქარა, სიყვარულის დამშკორელო ქარად,
მე აღარ მიინდა ყინული დავერჩე!

კუხის დედაქალაქ ჰავანაში ჩემი ერთ-ერთი ჩასვლის დროს დარბაზობაზე მიმინათესა ლათინური ამერიკის სახელგანთქმულმა პოეტმა, კუხის ბელოვების მუსიკათა ასოციაციის თავმჯდომარემ ნიკოლას გილიენმა (სუბაში მწერლები, მხატვრები და კომპოზიტორები ერთ ასოციაციაში — ბელოვების მუსიკათა ასოციაციაში არიან გაერთიანებული).

ასეთი დაფასებით მეტისმეტად კმაყოფილმა, საპასუხო მიწვევა შევთავაზე, როგორც ნიკოლას გილიენს, ისე მას მეგობარ მწერლებს, პოეტებს, მხატვრებს, კომპოზიტორებს, მეცნიერ მუსიკებს და ქალაქ ჰავანას ბელმძღვანელებს, რომლებიც იმ დღეს დარბაზობას ესწრებოდნენ.

გილიენმა თანხმობა მომცა და თან მითხრა: ზეგ პარიზში უნდა გავფრინდე ლექციების წასაკითხავად. ჩემს განკარგულებაში ფაქტიურად ერთი დღე იყო სამოცი კაციის გასამსახინებლად მომზადება კი დიდ დროს მოითხოვდა.

იმ დროს კუბაში იმყოფებოდა ქართველი ინჟინერი ვანო შუშელიძე ოჯახით. დახმარებისათვის მის მუდუღეს — ელტას მუხაროთ — ვთხოვე დაეხსენე გასპირისხაგან, ეცისრა სტუმრებისათვის სადილის მომზადება. იგი შესანიშნავი დიასახლისი აღმოჩნდა — სამოცი კაცისათვის დანიშნულ დროზე გაიშალა სუფრა.

სტუმრები განცვიფრებული იყვნენ ქართველი დიასახლისის სიუქაჩოთა და კულინარული ბელოვებით. სუფრას ამშვენებდა ნაირ-ნაირი და უფერტიფის კერძები: საცივი, ტაბაკა წიწილები, ჩახობხილი, მწვადი, ნივჯით შეგამაწული ღობიო, ცხელ-ცხელი ხაქაპურები, მკაღები და სხვა ნუგებარი კერძები. ყველას უყვირდა ასეთი მრავალფეროვანი სუფრის გაშლა ერთი კალმა როგორ შესძლოო.

ბლომად შეიტვა ქართველი ქალის, ქართველი დიასახლისის სადღერძელო. მერე ქალაქში დაბარკობდნენ ამ სუფრის შესახებ. ამას ის მოჰყვა, რომ ქართველ ქალს ბევრმა ჰავანელმა დიასახლისის სხობვა — ვგასწავლე პართული კერძების დაზრდების ბელოვებამო.

ამ ცოტა ხნის წინათ ნიკოლას გილიენმა ბარათი და თავისი ლექსების ასლი კრებული გამომიგზავნა სამახობორო წარწერით. ბარათში პოეტი დიდი სიამოვნებით და მადლობით იგონებს ქართველი ქალის — ელიტა შუშელიძის მახინდედ მასპინძლობას.

შხახანა ბარათაშვილი,

შორსმცურავი გემების ინჟინერ-კაპიტანი.

თარგმანა თინოიხუა ჯანაშვილი

ჩვენი საქართველო კვლევი

აღზრდის ხელშეწყობა

ბავშვი განვს ბავშვი...

— თუ დავუბრუნებთ, რომელია ჩვენი მატელობის არასაკმარისი მოტივირებული საკციელის შემთხვევაში“.

ცხადია, სიზარმაცის დაძლევა მამინ ვაგვი. ათეულია, როცა გვეცოდინება მამი გარემოებები მიზნებზე. ჩვენ ხაზს ვუსვამთ „განსჯებს“ იმიტიმ, რომ, თუ ერთ შემთხვევაში შევცდებით სიზარმაცის მიზნის აღმოჩენა, ეს იმას როდი ნიშნავს, რომ ჩვენ უკვე ვიციტო მთავრ ბავშვი ზარმაცის. არა, ერთი და იგივე მიზნები ყველა ბავშვზე ერთნაირად არ მოქმედებს. შეიძლება, ერთი ბავშვის სიზარმაცის ხელი შეუწყოს იმან, რომ იგი შევქაოთ, მაგრამ მეორის სიზარმაცის კი იმან, რომ არ შევქაოთ. ასე რომ ერთი მიზნები არ შეიძლება ყველა ბავშვზე ერთნაირად ვაგრაქედებს. ესე იგი, სიზარმაცის მიზნებში ინდივიდუალურად უნდა ვაგრაქედებ.

ბავშვის სიზარმაცის მიზნი შეიძლება იყოს ავადმყოფობა — სისხლნაკლებობა, ასუნსები ორგანიზმის დაავადება. მაღარია, დაქვეითებული მხედველობა და სინეა, ზირკვების გალიზიზება და სხვა, მაგრამ ზარმაცო შეიძლება განმარტული ბავშვიც იყოს.

თუ მთელი დღის განმავლობაში დღეა და მამა მასთანაა, ბავშვს მარტობა ბუნებაში და იძულებულია თანატოლები ეძებოს. გადის გზობი, შემდეგ ქუჩაში, პოულობს მასათი უმთავრესად დამოუკიდებელ ბავშვებს და ზოგჯერ უკლურად უხედვს, თანდათანობით გულს იყრის შეკადრებულად და გაიტაცებს თავისუფალი, სენსაციუბითა და ხიჯათობით სავსე ქუჩური ცხოვრება. თავისთავად ცხადია, ასეთი ბავშვი ვეღარ შეიძლება საოჯახო რეჟიმში დაშვებულობა და სასოფლომეურნეობის მოთხოვნების შესრულებაც უნდა ამბობს.

შეიძლება, ოჯახში ბავშვი მუდმივი ზედახედვლობის ქვეშე იყოს, მაგრამ სიზარმაცის მინიმალური დახედვლობა.

ზოგიერთი მშობელი ჩივის, რომ ბავშვი ბოლო ხანებში გაზარმაცდა, წინანდებურად აღარ იჩენს სწავლის, შრომის, სპორტისა და წარმოების, ვართობის ინტერესსაც კი.

„რა არის ამის მიზეზი? — უკერის მშობელი — თითქმის სკოლაში და ოჯახში განსაკუთრებულად არაერთი მომზადება“ სინანულით კი მოხდა. მაგალითად, ოჯახში გაბნეული და სტერტირებული, ქვიცი და ვართობა. ასეთ შემთხვევაში ამბობს, ბავშვის სიზარმაცის მიზეზად საოჯახო რეჟიმის დარღვევა ერთ-ერთად, შეიძლება, თუ დავაბრუნებთ კიდევ და შევიცდება დაგარწმუნოთ, რომ ბავშვს ცალკე იზოლირებული თოპი აქვს და სრული სისხლნაკლებობა ეძლევა „წინააღმდეგობის, დროზე და შვიდდა ძილს“.

მაგრამ, როცა მეორე თოპიდან სიმღერა სიკლ-ხარხარი იმის, განა ბავშვს შეუძლია მოთმობის არ არ გაიციტოს? ან უკერი მინიცი არ მიუძღვის? აქრალის შემთხვევაში ბავშვი ნერვიულობს, აღიზანება და სიმწვედე ვარგება, მას გვიან ეძინება და დღით გამორჩინებული, მოთმობი და აფორიაქებული მიდის სკოლაში.

სიზარმაცის ერთ-ერთი მიზეზი ძილის უკმარისობაა, რომელიც, შეიძლება გამოწვეული იყოს აგრეთვე ოჯახის წევრის შრომის გაუთავებელი დავიდანობით, ჩხუბით, აკალმაყალით, შეურაცხყოფითა და უფრო აგრეთვე დამიკრებით, ტელევიზორის ხანგრძლივად უყრებით, მამინ ვიღისა და სპეტაკულსაგან მიზნული შთაბეჭდილობით, არანორმალური კეებით, დაშული პაერთი და სხვა.

ხშირად ბავშვი სიზარმაცის გარკვეულ სამუშაოს შესრულებისას ავღწის, ეს უმეტესად მამინ ხდება, როცა შრომობი თუ პედაგოგები არ ითვალისწინებენ ბავშვის ინტერესს, უნარსა და მოტივიკობას. მენეაი მონდომებით ვაგვიტოვს, რაც არ განიტერესებს, ან არ ძალმის, ძენლა ბეგევი თად იზრობო, თუ არ იგი, რატომ და რისთვის შრომობ, რა აზრია ამ შემთხვევაში. ძალიან ხშირად კი ბავშვებს უფროსები სწორედ ამგვარ დავალებას აძლევენ.

მასწავლებლის მიერ დავალებზე უარის თქმის ერთ-ერთი მიზეზი გადაღლობაა, ზოგჯერ, 5-6 გაცვეთლის შემდეგ ბავშვებს სკოლაში ტრეგენ შეკრებებს ან სასოფლომეურნეობის შესასრულებლად დავიწყებენ იმ გარემოებას, რომ მას ეძლევა და დასვენების რეჟიმი, იგივე ბავშვები კეებითა და დასვენების რეჟიმი, იგივე ბავშვები იმსახ, რომ ბავშვს 3-4 საათი და ზოგჯერ მეტო, სასწრაფო დავალებზე უმუშაობა მოიღოს და განა მარტო სწრაფი დავალებებზე ბავშვის უნარებისა და ცხოვრებისა და მსუიცი მასწავლებლიან დაღის, ჩახუტული სპორტული სექციებში, საგნობრივ წრეებში. ასე რომ, საღმისოდ, ქალკში ძენლა მოიხევენ მასწავლებ, რომელსაც 9-10 საათი მინიცი უნდა და მარტო არ იყოს მიკაქველი. იმის კი აღარ უწყვენ ან ვარაზის, ყველა ბავშვი გაუძლებს თუ არა ავადმყოფობის, ხშირ შემთხვევაში, ამრიგად დატვირთული ბავშვი ვერ სარგებს ყველა დავალებას შესრულების და იძულებული ხდება რადაცაზე უარი თქვას. ხოლო თუ აღმინიტირაციული წესით შეეცდებიან მის იძულებას, ის არა მარტო უხალსობას გამოიჩენს, ვრამედ ჩიუბობასა და უბეზომობასაც.

ბავშვის დადალა „დავალბათა შეუფერებელი დობრება, ძილის უკმარისობა, დაშავებული ვარგეზი და ნერვიულობა, ბავშვური სტრუქტურის და ინტერესის ჩახუტვა — იმ, იმ მიზეზთა მოკლე ნუსხა, ან ბავშვებს შრომის უნარდავარგებლად, მოთმონიუბად და ზარმაცებლად აქვესტ.

ზოგჯერ ბავშვი დავალებას გულგრილად ეკიდება იმიტიმაც, რომ გამოჩნდებული არა აქვს შრომისა და მოქმედების ჩივიები, სარტობა, არ იყის, როდის და რაგორ ვაგვიტოვს ეს თუ ის სქემე.

მაგალითად, ბერ ბავშვს ეზარება გამამხნეველები ვარგისის შესრულება, ცივი წყლით ხელბრის დაბანა, ტრანს დაზღვა, საოჯახო საქმის შესრულება. აუკველეც ეს იმზე მოითმობს, რომ მთი არა აქვთ გამოშუქაველები ბავიგრონი, ფეხბურტურა, საყოფაცხოვრებო და სხვა ჩივიები, ჩიკაქ-

ზარმაცს იმ ბავშვს უწოდებენ, რომელიც თავს არიდებს თავისი მოვალეობის შესრულებას, წინააღმდეგობას უწყის შრომისა და უფროსების მამნიაც კი, როცა სჯიან.

როგორც ცნობილია, დაშინანი სიზარმაცის ავღწის არა მარტო ბავშვობასა და სიქმეულობის, არამედ ყველა ასაკში. მაგრამ სიზარმაცე ყველა ასაკში ერთნაირი მნიშვნელობა და მასწავლებლობა არ გლწინებს. ასე, მაგალითად, გვიანი ბავშვობის (9-12 წელი) პერიოდში ბავშვობისთვის უნდა სტერილი ტრავიკობი და შინაგანი ექსპლიკებობი. სწორედ ესაა მიზეზი იმისა, რომ უცნაო ფსიქიკური განვლები, როსაც შეიძლება — მოზარდობის ასაკში გვერდს ვერ ავღწის. გვიანი ბავშვობის ასაკში ბავშვი უკერტიკოდ აღიარებს უფროსების ავტორიტეტს და უყოყმანოდ ასრულებს მათ განკარგულებებს და მიითმობებს.

მოზარდობის ასაკში სიზარმაცის მიზეზად ხშირად შინაგანი ცვლადებში გვეცოდინება, რაც გამოწვეულია მომწიფებით, რის გამოც მოზარდი განიცდის სულიერ და ფიზიკურ მოწყობლობას, შინაგან აღზნებულობას; ავღწის საგნებისა და მოვლენების სლამი გეგულობას და ზოგჯერ კეთილბონისა და უბეზომობასაც. ამ მხრივ საყურადღებოა ცნობილი წყრისი: „ძენლი ასაკის“ ატრობის ა. კრავცკის შედარებითი მონაცემები. ა. კრავცკის მითითებით, რომ ამ ასაკში „მოსწავლულნი სსშოლოდ ექვეყრენ უფრო ხშირად კეთილბონ, ვიდრე წინა ასაკში, ათქერ იზრდები შემთხვევები, როცა მისწავლებლი მასწავლებელს უფროსობრივად; შეიძლება იზრდები ამ ბავშვის რიკები, რომლებიც იწინააღმდეგავენ მამნიცნ სხვისი ნენის წინააღმდეგ (ნეგატივიზმი). ცხრაჯერ უფრო ხშირად შეიძლება ყოყოყრობა საკეთილ წარმატებაში სსშოლოდ და ხუთჯერ უფრო ხშირად

ბი რევიმით ცხოვრებისა და თვითომსახურებისა.

ბავშვი ბაილის ასაკიდანვე უნდა მივაჩვიოთ თავის ღირსეულ დაწოლას და ადგილს, ტუალეტს, სისუფთავს, თვითომსახურების, ხორკის შრობის დახმარება-ჩვენების გზით, ზორო შემდეგში ვი ვარგობითა და სისტემატური მოთხოვნებით. 4-5 წლის ბავშვი თვითონ უნდა აკეთებდეს, თვითონ უნდა ასწავრობდეს თავის საწოლს, უფრო მოზრდილი კი მონაწილეობასღებვლობდეს საოჯახო საქმიანობებში: ბინის დაღვევაში, მტერის დაშენებაში, უკვილითა და ავევის მოვლაში. 8-9 წლის ასაკიდან ბავშვს შეუძლია დაეხმოს უნდა მიეცეს. ასე, მაგალითად, 9-10 წლის გოგონას შეიძლება დაეხმოს ბაბის ტანსაცმლის მოვლა, აქვს — მაღაზიიდან სურსათის მოტანა და სხვა.

ს. ციპაროვიჩი,
დოქტორი,
(დასასრული შემდეგ ნომერი)

სენსიბილიზაცია და ალერგიის განვითარება (ე. ი. როდესაც ორგანიზმი სხვადასხვა ფაქტორების მოქმედებაზე იძლევა ალერგიულ, შეცვლად რეაქციას).

მრავალ წლის დაკვირვებებმა გვიჩვენეს, რომ ორგანიზმის რეაქტიულობის შეცვლაში, ე. ი. ალერგიკაში, როგორც თანამდებარე ქრონიკული ინფექციების კერები (ნოსტიკური პარაზიტების ქრონიკული ანთეზი, ქრონიკული ქოლერისტები, კარისული ცბილები, სინუსიტები და სხვა). აქედან გამომდინარე, მშობლებმა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექციონ ათავი კერების დროულ შექრნალობას, რათა შემდგომში ეს არ გახდეს რეგმატიზმის ან სხვა ინფექციურ-ალერგიული დაავადების გამოწვევი მიზეზი.

წინათ ეცნობა რეგმატიზმი, ძირითადად, სასტრუბის დაავადებათა. ახლაც, როცა ზოგიერთი მშობელი ვაიბებს, რომ მის ბავშვს გულის რეგმატიული დაზიანება აქვს, გაკვირვებულნი, რადგან ბავშვს არასოდეს არ ჰქონია სასტრუბის ტიკივლები.

უნდა გვახსოვდეს, რომ რეგმატიზმი ძირითადად გულის დაავადებაა, ამ დროს შეიძლება სასტრუბი დაზიანდეს, მაგრამ არა ყოველთვის. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ დროს გულის დაზიანება მეტად რბამ არის, რასაც უშეძლებს გულის მანკის ჩამოყალიბება და ინვალიდობა მოსდევს.

რეგმატიზმი ბავშვთა ასაკში მეტად მრავალფეროვანი მიმდინარეობა ახასიათებს. სიტუაცია არ იძლევა რაიმე დახასიათებელ ცვლილებებს. იგი შეიძლება იყოს მაღალი, სუბეგზერალური (37-37,5 ფარგლებში) ან ნორმალური.

რეგმატიზმი ზოგჯერ იწყება მწვადად, სიტუაციის, სასტრუბის ტიკივლით და შესვლით, მოუსვენრობით. ასეთ შემთხვევაში დაავადების დასმა არ არის მწელი. ავადმყოფთა უმრავლესობას კი აღენიშნება უმჯობა, ოქლიანობა, სიფერმკრთალე, ხასიათის შეცვლა. შემდეგში ავადმყოფი უჩივის საფათის სისუსტეს, სწრაფ დაღლას.

ზნორად დაავადება ფართულ მიმდინარეობას, ამ შემთხვევაში გულის დაზიანება აღრევე ყოთარდება, რეგმატიზმის ფართულ მიმდინარეობისას ბავშვებს გარკვეულ დროს განმავლობაში არავითარი ჩივილები არა აქვთ. დაავადების უმეტესად დაწინაურებას ცოცხლის ან უბნის ექიმის მიერ ბავშვთა დაზიანების რეგმატიული დაზიანების შედეგად უმჯობა და სხვა) მოხვედბა ექიმთან.

კლინიკურად მეტად თავისებური მიმდინარეობა ახასიათებს ნერვულ სისტემის რეგმატიული დაზიანების ყველაზე გარკვეულ შემთხვევაში — მკითრე ქორება. იგი იწყება თანდათანობით, უმეტესად უსიცხოვ. ყურადღებას იპყრობს ბავშვის ქვეყის შეცვლა. იგი უფრო ადრეული და ბიძიველი ხდება, ადვილად ღლიანდება, უმზებულ ტირის, ზუნებულად მოძრაობს. თანდათანობით ელენდება უნებელი მოძრაობები: ბავშვი იწყებს ცუდად წერას, სიბის მანკვას და სხვა, რითაც პირველ რიგში მასწავლებლების და აღ-

მზრდებლის გულისწყრომას იმსახურებენ. უსამართლოდ იწყება. ამიტომ, იმ შემთხვევაში, როცა ბავშვი ასე, თითქმის უმიზნოდ იცვლის ხასიათს, მასწავლებლებმა და მშობლებმა უმაღლეს უნდა მიიღონ ზომები მიზეზის დასადგენად. შემდეგში, როდესაც დაავადების სრული სურათი ჩამოყალიბდება, დაავადების დასმა უკვე აღარ არის მწელი.

მართალია, რეგმატიზმი ახასიათებს ხანგრძლივი მიმდინარეობა გამწვანებლობა, მაგრამ უნდა ვიძლიეროთ, რომ თუ დაავადება დროულად იქნა დადგენილი და ბავშვს ჩატარდა სათანადო მკურნალობა, იგი შეიძლება დაეკარგოს გულის მანკისაგან.

ყოველგვარ შემთხვევაში დაავადების გამომდინარე, ქრონიკული ინფექციური კერების არსებობის შემთხვევაში, საჭიროა დროულად მივაჩვიოთ უწყობა. ხოლო თუ რეგმატიზმი დაავადების შემდეგ დადგენილია, ბავშვი აღიარება უნდა ავიკვიროთ პოლიენკარისთან არსებულ რეგმატიულ კაბინეტში. აქ მას სათანადო პროფილაქტიკური ღონისძიებები ჩატარდება რეგმატიზმის შემდგომი პროგრესირების თავიდან ასაცილებლად.

ი. მიალივიჩი,
მედიცინის მეცნიერებათა კანდიდატი.

ლიასხლის
გამოვლენა

პრობლემატიკური
კამპანია
საზოგადოებრივ

ბადრიჯინის უხანაზა

5 კოლონამ ბადრიჯინს უწყნებო მოვაცავდა და გაეცრებოთ. დავერთა ნებისმიერად, დაეყარათ მართლი და გაეჩიროთ ირი საათის განმავლობაში. მერე გადავიკითხოთ ცევი წყალი და ძალან მავალა გაეყურეთ, შემდეგ კი ზეითი შეეყვით შეწითლებამდე. 2 კვ ხაზვი დაავადებით, დავერთა ალუაყად და ესეც ზეითი შეეყვით გაწითლებამდე.

ჯ ჩაის ჭიქა ხმელი ქინძი, ამღნივე უცხო სუნელი, ერთი ჭიქა ყვითელი ზაფრანი მართლმადებრივად ეკრავ და დავაყვით და საცერში გაეცრათ. ცალკე დანაყოფი 1 ჩაის კოვტი მისავ-დარიჩინი და გემოვნებით — წითელი წიქვა. ესეც გაეცრათ. 250 გრ ნივთი და 100 გრ ნიორი საყვამე მამწვანში გაეცრათ (ან დანაყოფი). ყველა ეს, საყვამე გაქსნათ 1 ჩაის ჭიქა აკვად ლევის ძაბში ცოცხალი ცხელ-ცხელ ბადრიჯინსა და ხაზვის ჩაეყვით გამობარბულ ქალბრებში, დეკაბურთი გასტრელებული სახურავები და დაებეჭდეთ. შევიანათ მშრალ და გრილ ადგილას.

ძამთაზა კომაბი,
ბოლნისი.

გელატიზირის
ანგარი

ბანაოვილბაას ხელმძაინალოზს ხა-ბარბალოზს ხსრ მდინირბაბათა აბაღ-ბინს ფავზ-კობასკონდანი პროფანსორი ირასალი შლბაბა.

საქართველოს
დაავადების
საზოგადოებრივი
კამპანია

რეგმატიზმი ქრონიკული, ინფექციურ-ალერგიული დაავადებაა, რომელიც ძირითადად გულ-სისხლძარღვო სისტემას აზიანებს. მას აღსანიშნავია ტალღოვანი მიმდინარეობა და დროულად გამოწვევით.

მოზრდილთა რეგმატიზმი უმეტესად ბავშვთაში დაეყვით პრივეტის გავრცელებების შემთხვევაში. უკანასკნელ ხანებში აღინიშნება რეგმატიზმის კიდევ უფრო „გაბაზღარბება“.

რეგმატიზმის გამოწვევით მიზეზი დღეისათვის საბოლოოდ დადგენილი არ არის, მაგრამ მეცნიერების უმეტესობაში მანიკ ელქობა, რომ მას იწვევს ერთ-ერთი სტრუქტურული. აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ რეგმატიზმის განვითარებისათვის საკმარისი არ არის მხოლოდ სტრუქტურული ორგანიზმში შეჭრა. ამისათვის საჭიროა კიდევ ორგანიზმის რეაქტიულობის შეცვლა, კერძოდ, მისი

ბადრიჯის მუშაობა

გარეცხილი, ყუნწოჭირილი 3 კგ ბადრიჯანი დაჭრათ ბრტყელ-ბრტყელად. მოვყარათ მარილი და რამდენიმე საათის განმავლობაში გავაწეროთ. შემდეგ მკრალ გავყურათ და სათითაოდ შევეყუთ ზეაშუა ორავე მზრიდან.

შემწვარი ბადრიჯანი ჩავეყუთ ქილბუში. შიგ ჩავეყულოთ მრგვალად დაჭრილი 1 1/2 კგ ხახვი, რამდენიმე ცალი დაფნის ფოთოლი და რამდენიმე მარცვლი ბაპარი (სურნელისგანის პილილი). ქილები ისე მჭიდროდ უნდა დაიტენოს, რომ თავზე ზეთი მოაგდეს, თუ ზეთი მინიმ დააქვალა. უნდა დავამატოთ დადუღებულ ცხელი ზეთი და მამინვე დავხუფოთ. პასტეროზაცია სავირო არ არის.

შაშვარის ბადრიჯანი უხვო სუნელი

5 კგ ბადრიჯანი ზემოთ აღწერილი წესით შევეყუთ. 1 ჩაის ჰიჭა უცხო სუნელი, 1 ჩაის ჰიჭა ხმელი ქინძი, 1 ლდინის ჰიჭა ყვითელი ყვავილი, ხმელი წითელი წიწყა (გემონებისით) კარგად დავშვევათ და გავცურათ. 100 გრ ნიორი მარილდანი ერთად დავყავით. მივეშვართ დაშვევილი სანელებლები და 1 ჩაის ჰიჭა ლდინის მჭარი. შემწვარი ბადრიჯანი და სავაზი კარგად შევეურიოთ ერთმანეთში, მჭიდროდ ამოვავესით ქილები და დავხუფოთ.

ბავშვის კონსერვი

5 კილოგრამი სალი ტუქმალი გავაჩრითოთ, გავრეცხიოთ და ჩავეყუროთ ლდინარი ქილებში. თითო ქილაში ჩავეყულოთ 5-6 ტუტი ომბალი, 4 კბილი ნიორი, გემონებით — ნედლი მარცვლიანი ქინძის ტრებეტი, მწვანე წიწყა და მარილი. ქილებს თავებზე შევავსით მღელღარ წყლით და გავშვევით სტერილიზაცია (აღულებს შემდეგ 2 წუთის განმავლობაში).

აპიდვრის სავაზები

10 კგ მწიფე, სალი პამიდორი გავრეცხიოთ. დაჭრათ და ქვაბში ჩავეყაროთ. გავაწეროთ მეორე დღეამდე. დღითი ვაღმოფურთოთ წყალი და შევღებთ ცეცხელზე ვადუღოთ. სანამ პამიდორის კანი არ მოცილებება. გავაციოთ, გავატაროთ საწურში. შემდეგ ისევე ცეცხლზე შევღებთ, დავუშვართ 2 კგ თესლ-ამოცილილი ბუღვარული წიწყა და ვადუღოთ, თან ხშირად უტრიოთ, რომ ძირზე არ მიიწვას. პიჯა შევტყუბთ, რომ პამიდორის ფერს იცვლოს, მამინვე ვაგმოდებთ.

სხალა შევცმავით სანქსწარ ვამაღებულო სანელებლებით (დანაყოლი — 1 ჩაის ჰიჭა უცხო სუნელი, 1 ლდინის ჰიჭა ხმელი ქინძი, 100 გრ ნიორი, წიწყა და მარილი — გემონებისით).

გაცივების შემდეგ საცურში ვაგვხუფოთ. ჩავსვამთ პოთუნებში, თავზე მოვსახათ ვადადუღებულ, ვაცივებულ ზეთი და თავი დავუყუთოთ. შევინახათ გრილ ადგილას.

ბ. ლაშვი, მ. ბოლისი.

სასახეალო სიხეაუბი

თუ დღევანდ-საგარბლებს, საწოლებსა და სხვა ავეკს ხშირად სჭირდება განვე-გამოაწევა, ეს იატაკს კაწრავს და აზიანებს. ამიტომ იმ ნაწილებს, რომლითაც ავეკი იატაკს ეხება, დააკარით ან საღერგლო წებობით დააწებოთ სველი მუდლის ნაჭრები. ეს იატაკს დაზიანებისაგან დაციავს.

თუ საბავშვო ოთახში ან სამხარეულში ეკლდან ფლა ვაღმოდარდა, მისი მომკარება ასე შეიძლება: ფლას მოაკლიეთ მკარული ცემენტი, შემდეგ წუწითი რომლიმე ზეთის საღებავი (ბეჭერის წანსა სასტერია) და მკედლოდ მიაკარით იმვე დღევალს.

როგორ მოვაცილოთ აქედის შპალერს ქონიანი ლეკები? ვაწმენდლო ბუნხში დასაველი ბბლი, სველი ნაჭერი (უვეფთესა, მუდი) და ოდნავ ვაწურლო, ორასამი წუთით მიადღეთ ლკას. ქონი ბუნხში ვაიხსნება და ქსოვილებ ვადავა. მკარამ სუფთათ თუ არა ბუნხში, ამის ვაგება შემდგნარად შეიძლება: საწერ ქბალდს დასხებრეტ ბუნხის წყეით. თუ ვაგრობის შემდეგ ბუნხის ლკა არ დარჩა, მამსსადმე, არც შპალერებე დარჩება.

როცა საკერავი მანქანა რეზინას ან პლასტიკურ ქსოვილს უნდა კერავს, იმ ადგილებზე, სადაც მანქანა უნდა ვადავატაროთ, ვაუსლებთ სათვლი. ასე მანქანა სულ ადვილად ვაკერავს.

საწემიარი ქოლებში სპირტი დასველებული ჩაგრიხით ირმინდება. აბრშუების ქოლებში ვაშლილი არ ვაწმინდით, თორემ მასზე ქსოვილი დაიკონება და, შეიძლება ვაწკვინდებ.

ზომი დანიტონი მევა

როგორ მოვამათ სხვარად უხვის დროს

მასპინძელმა და სტუმარმაც უნდა დაცივან ზრდილობისა და თავაზიანობის წესები.

დანიშნულ დროზე მასპინძელს უკველგვარი სავადისო დამთავრებული უნდა ჰქონდეს. სტუმრები კი დავეგინებულად უნდა მოვიდნენ.

სტუმრად მისვლისას, პირველად დიასახლისი მიესალმებათ, და თუ ამ დროს რქ სხვა სტუმრებიც არიან, მათ მხოლოდ თავი დააკარით.

მასპინძელი ვაღდებულა თავისი სტუმრები წარუდგინოს ერთმანეთს, უტეროსი — უტეროსს, მამაკაცი — ქალს. ვარკვევით წარმოსთქვას მათი სახელი და ვგავი. მან უნდა იზრუნოს, რომ სტუმრებმა თავი თავი უკველად იგრბონ, ერთი სტუმრის უყვარდებულ დღეობა და მეორისადი განსაკუთრებული ყურადღების გამოჩენა უზრდელობა.

სუბრის დროს, მასპინძელმა და სტუმრებმაც უნდა მომართონ მთელ სტუმრებულ საზოგადოებას. არ არის კარგი ჩვეულებად ის წყვილებად დაყოფა და განკერძოებულო სუბარბი.

თანამოსაბრეს შეიძლება შეეხასუბოთ. უთხაროთ, რომ ის სცდება, დამუტკიცოთ მისი შედღებობი, მკარამ უყვლაფერი ეს უნდა ვაკეთოთ თავაზიანად. არ დღეუთოთ, რომ სულ ერთმა ილაპარაკოს და სხვებმა არ მისცეს აზრის გამოთქმის საშუალება. თუ თქვენ გსურთ სუეთარი აზრის გამოთქმა, მოიკიდეთ, სანამ სხვა დამამთავრებულს ლაპარაკს.

ცხვირსაბოცს ქალები ატარებენ ხელჩანთით, ვაკები — შარტოს ვეგრლითა ვიბით. არ შეიძლება იმ ცხვირსაბოცის ვამოყენება, რომლისც კაცები იფებენ გულის ვიბეში და რომელიც ასრულებს სამკაულის როლს.

ჩვენი გვეყჩვენ

ნუ გამოით და დაეცათ ცხვირსახოს სხვების წინაშე. იგი სწრაფად შეინახა: ყიბუმი. თუ სურდა არა ვაჭო, ყიბუმი ჩაიღეთ დაეცილი ცხვირსახო და ისე იხმარეთ იგი. თუ გაეცილებული ხართ, ყიბუმი ჩაიღეთ გამოღვი ცხვირსახო. თუ ოჯლის მოყმენდა ესტო, დაეცილი ცხვირსახოთი შეუმჩნელოდ მოიყმინდეთ.

ყოველი ადამიანის ინტერესები მოითხოვს, რომ საზოგადოებაში კარვად მოეცეს. აზრი ადამიანის ინტელექტუალური შესახებ ქაღილია ზვირად ემყნება მისი გარეგნული იერის, ლაპარაკის მწერის, მოქცივის მიხედვით.

თქვენ მისწავლით თქვენს

არსებობს მთელი რიგი აქტიულები წესები, რომლებიც უნდა დაეციეთ საზოგადოებრივ ადგილებში: თეატრში, კაფეში, რესტორანში, ტრანსპორტში და ა. შ.

აი, თქვენ მიხედვით თეატრში...

რიგში, თქვენ ადგილიდან რომ მიხვიდეთ, მხოლოდ განაზრია ადგილის მქონის სიბოძეთ: „ნება მომეცით. ვეუთავა, გვიანობა“, დანარჩენებისთვის კი არაფერის თქმა არ არის საჭირო, მით უფრო ზედმეტი და უადგილო ბეჭერი ბოძობის მოხდა. განაპირის მქონე უნდა ადგეს და თქვას: „მიბრძანდით, ვეუთავა“.

რიგში პირველი ყოველთვის მამაკაცი გადის. ადგილები უნდა მიხვიდეთ მათურებისაღეს პირით მიბრუნებულად.

წარმოდგენის დაწყებას ყველა თავის ადგილზე ელოდება. ნაცნობებს ისალმობიან თავის ადგიტო, დიმილით, უწყვიან ხელს თუ ისინი ახლოს სხვად. ანტრაქტზე შეიძლება გამოსვლა, მოუხედავად იმისა სხვა მსურველები არჩება თუ არა ადგილები, მაგრამ თუ თქვენ დარჩით, ნუ წამოხტებით, ნაცნობებს ნუ დაუწყებთ ხელების ქნევას და ძახილს.

მამაკაცმა, რომელიც ქალთან ერთად მოვიდა თეატრში, არ უნდა დარდის მარტო იგი უნდა უნდა კი. თუ ქალს არ სურს გავსელო ანტრაქტის დროს, მამაკაცი უნდა დარჩეს ადგილზე.

შორი ადგილიდან სკენის და მსახიობების უცეო დანახვის მიზნით იღებენ თეატრალურ ბინოკლს, მაგრამ უნდა ვერაღოთ ბინოკლი საზოგადოების დათვალიერებას — ასეთი მოთრეულობა შეიძლება უსიამოვნო იყოს მათთვის, ვისაც უსურვებთ. კონცერტზე ბინოკლი არ სარგებლობენ.

წარმოდგენის მსვლელობის დროს ნუ გამოსთქვამთ თქვენს აზრს პიესაზე, მსახიობების თამაშზე, დადგმაზე, როგორ ჩემადი არ უნდა ილაპარაკოთ, ამან შეიძლება ხელი შეუშალოს სხვებს, თქვენი შიამიშამი შეიძლება გამოთქვით ანტრაქტზე ან წარმოადგენს დამთავრების შემდეგ.

არ წახვიდეთ თეატრიდან წარმოდგენის დამთავრებამდე, ნუ გავსურებთ კარები-საყენ უარლის ჩამოშვებისთანავე, რადგან მსახიობები კიდევ გმოიდან ავანსცენაზე საზოგადოებასთან დასამშვიდებლად, რომელიც მათ ტრუს უტრავს.

უსხუიკი იუზოკი

* * *

საქეტთან მქდომი ურანგი ქალი მანქანას ვეღო მორეია და საოხაო სკინისის მალაზიის ფნჯარა შეაქტოდა. როგორც ექნა, მან დახლთან დამუხურებო მანქანა და გამყიდველს მიმართა:

— თუ შეიძლება, მითხარო, მუხსი, ეს არის მალაზია „ელევალი“?
— შეცდით, მადამ, — თვაზიანად უპასუხა გამყიდველმა. — თუ თქვენ ამ დახლს ვადაივთო, მერე მანქანას მარცხენ მობრუნებთ და დირექტორის კაბინეტში შეხვალთ, შემდეგ მარჯვნივ საწყობზე ვადახვალთ და მერე კი სულ პირდაპირ ივლთ, სწორედ მაგ მალაზიაში მოხვდებით.

შეუდა დასახლის უნდა ზორისხვან ყველაფეროვანი კერძი დააზოვოს და ქმარ-შვილს მობრთვას, მაგრამ სადღა ხორის საყეი მანქანა

რომელ მალაზიაში არ ვიციოთ: რატომ არ იზოვნება ზორის საყეი მანქანა-შეივი, ყველამ ერთხმად მიასუხა: ეს ვარკობის სა-მინისტროს ჰყიოთეო.

მკორფასო რედაქციავ, იქნებ თქვენ დაგვეხმაროთ და ჰყიოთოთ საქართველის ვე-არობის სამინისტროს, რა არის მიჯნო, რომ ხორის საყეი მანქანა ანეთი დეფიციტურია ვახლო.

გულნარა ჩინაზოვილი,
თბილისი.

მკორფასო რედაქციავ!

არდაღებებზე ბავშვები ზუადილიდან თბილისში ჩამოყვანენ. დადილი და დავებინდა ბავშვების ფეხსაცმელებს. ერთ-ერთ მალაზიაში შევედი, თაროებზე ბავშვების ტუფლები ელაგა. თუქვა მაინცდამაინც გეყოფნებით არ იყო შეყერილი, რვა წყვილი მაინც ვიციედი და ჩემი პატარავი ვავახარე მეორე დილით, სასიხარად რომ წავიხიედი, ერთი აბორდა: — დედა, ვიამე დედა, ფეხსაცმელებს ქუსლი მოძვრა. — დედილო, ვადანახნევი გამიყვანა — ავივრა მეორე სულ რამდენიმე დღეში დანარჩენი ტუფლებიც ვამოვდა მწუბორიდან. აღმოყოფულმა მალაზიას მივპარე, უსათუოდ ამის შესახებ რედაქციაში ვიჩივებთ-მეთქი. გამაღვევს თვალით ვაუბრწყენია. — ნეტავ, მაკი საინვარაი ობიექტუდებო, იქნებ მომხმარებლებსაც ეშუდებო, თბილისის ფეხსაცმელების მეორე ფაბრიკასაც და ჰყვინო.

ზ. შაქალიძე,
ზუადილი.

გარკანანი. პირველ გვიარღვა — ზაბარბი ფალიაზოვილი. მხატვარი კ ო რ ნ ე ს ნ ა მ დ მ;
მორთი გვიარღვა — „ბახსლომის სიპავილი“. მხატვარი ე ლ გ უ ჰ ა ბ ა რ ძ ე ნ ო ვ ი ლ ი.

რედაქტორი მარტია ზართაოვილი	სარედ. კოლეგია: ე. გუბანიძე, მ. კალანდარიძე (პ. მგ. მდინარი), ზ. კაპანაძე, თ. ლაშქარაშვილი, ვ. სირაძე, ჭ. სხიპარაძე, ე. ზალუაშვილი, ლ. შენაღლიზი (მხატ. რედაქტორი), თ. წარბიელი, ე. ჯაბახიშვილი.	საქ. კვ. ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობა
-----------------------------------	--	--

რედაქციის მისამართი — ლენინის ქ. №14. ტელფონის №ს: რედაქტორის — 99-98-71, პასუხისმგებელი მდივნის — 93-98-56, განყოფილებების — 99-50-39, მხატვრული რედაქტორის — 93-98-57, საქმეთა მმართველის — 93-98-54. ვადაცა მსურველად 25/VI-71 წ. ზელსურველი დასაბჭებად 18/VI-71 წ. ვადადის ზომა 60X90/8, ფოტოურ ნაბჭელ ფურცელი 3, სალარისცხო საგამომცემლო თაბიხი 5,3.

ტრთავი 123.260. შეჯვ. 2559. უე. 00755. ფასი 80 კპ.

საქ. კვ. ცეს გამომცემლობის სტამბა. თბილისი, ლენინის ქ. № 14.
Типография издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина, 14.

გაქარია
ფალიაშვილის
დაბადების
100
წლისთავი

მეთიისი.
გაქარია
ფალიაშვილის
სახლ-მუზეუმი.

თბილისი-
გაქარია
ფალიაშვილის
სახელობის
მუსიკალური
სწავლებელი.

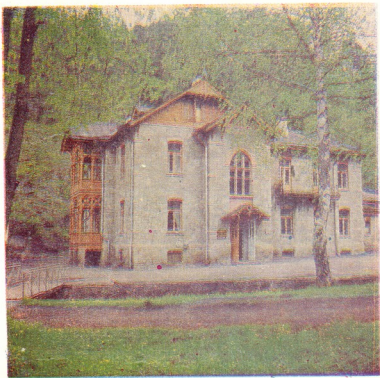

მეთიისი
ოკაჩის
თეატრი.

ბათუმი
გაქარია
ფალიაშვილის
სახელობის
მუსიკალური
სწავლებელი.

აბასთუმანი.
სახლი,
სამაც
რსვენაშვილი
გაქარია
ფალიაშვილი

ИНДЕКС 76178